

CAPÍTOL II

*MERCAT DE TREBALL
I ECONOMIA SOCIAL*

1

MERCAT DE TREBALL

RESUM

En aquest apartat s'analitza l'evolució de l'ocupació i de les condicions de treball que han caracteritzat el mercat laboral balear durant aquest darrer any. S'intenta fer una anàlisi acurada de l'economia balear, a partir de l'estudi de les dades bàsiques de la realitat laboral i de tota una sèrie d'indicadors que ens ajuden a conèixer millor els fenòmens socials i laborals de la nostra comunitat autònoma. Així doncs, s'analitzen les estadístiques laborals referents a l'afiliació de treballadors a la Seguretat Social, l'enquesta de població activa, els índexs de qualitat del treball i les dades d'atur i de contractació del Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB), que reflecteixen, d'acord amb l'evolució econòmica general, un alentiment del ritme de creixement de l'ocupació segons les dades de la Tresoreria General de la Seguretat Social.

D'altra banda, s'analitzen les relacions laborals a partir de tota una sèrie d'indicadors i de fonts que ens permeten conèixer les condicions socials en què es fonamenten la societat i el mercat de treball balear; així, per tant, s'estudien les extincions i els acomiadaments, la negociació col·lectiva, la sinistralitat laboral i la conflictivitat laboral. Cal destacar d'aquestes dades la millora de l'evolució de la incidència d'accidents en totes les modalitats (accidents lleus, greus i mortals).

Tant unes fonts estadístiques com les altres són el marc de referència per tal que el Govern de les Illes Balears dissenyi les polítiques d'ocupació (que també s'analitzen en aquest capítol), com són les que es refereixen a fomentar l'ocupació i a formar i orientar els treballadors de les Illes Balears. Finalment es presenta la informació relativa al Tribunal d'Arbitratge i Mediació de les Illes Balears (TAMIB).

1.1

PANORAMA GENERAL DE L'OCUPACIÓ

Per analitzar el context general de l'ocupació de l'any 2002, ens basarem en dues fonts estadístiques que ens proporcionen informació per estudiar el mercat laboral: l'estadística d'afiliació de la Seguretat Social i l'enquesta de població activa (EPA).¹ També s'inclou una anàlisi dels índexs de qualitat del treball (IQT), a les Balears i a altres comunitats autònomes.

1.1.1. ANÀLISI DE LES DADES D'AFILIACIÓ A LA SEGURETAT SOCIAL

En el registre de treballadors en alta en els diferents règims de la Seguretat Social s'observa que el nombre total d'ocupats a les Balears durant l'any 2002 és de 390.589 persones treballadores. Si es compara amb l'any anterior s'aprecia un augment en termes absoluts de 6.277 persones, cosa que suposa un creixement en termes relatius de l'1,6%. S'ha de dir que aquest creixement és inferior al de l'any passat, tot i que el nombre de persones ocupades no ha parat de créixer en els darrers anys. Si analitzam aquestes

1. Sobre les diferències metodològiques d'aquestes dues fonts estadístiques, vegeu: *Memòria del CES sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears, 2001*, p. 372 i 373.

dades per sectors econòmics, veim que el sector agrícola i l'industrial experimenten un descens del 2,9% i de l'1,1%, respectivament. Això no obstant, tant el sector de la construcció com el dels serveis segueixen creixent, i aquest creixement se situa per a aquest darrer any al voltant del 2%. (Vegeu el quadre II-1.)

Si s'analitzen més detalladament les dades, el comportament de la població ocupada per branques d'activitat es concreta, un any més, en el fort pes de les activitats de la divisió 6 (el comerç, la restauració i els hostatges, i les reparacions) i de la divisió 9 (altres serveis); aquestes dades indiquen que el 36,6% dels ocupats treballen en les activitats que es vinculen a la divisió 6, i un 21,5% treballen en la divisió 9. De totes maneres, tot i el pes important d'aquestes branques d'activitat, s'ha d'assenyalar que l'activitat del transport i de les comunicacions (divisió 7) és la que experimenta un creixement més fort, amb un 7,4% més de treballadors respecte de l'any 2001. (Vegeu el quadre II-2.)

En analitzar el total de persones assalariades, trobam que, com passa per al conjunt de la població ocupada, les activitats de la divisió 6 (36%), de la divisió 9 (22,7%) i de la divi-

sí 5 (la construcció; 14,4%) són les que presenten un pes major sobre el total de treballadors assalariats. En canvi, el pes del sector agrari (divisió 0) i industrial (divisions 1 a 4) és poc significatiu. És a dir, que el conjunt de treballadors assalariats en les activitats agràries i industrials suposa tan sols el 12,4% d'assalariats per al conjunt de les Balears.

Si analitzam els treballadors autònoms per branques d'activitat, observam que, com en el cas dels treballadors assalariats, el nombre major d'ocupats es troba en les activitats relacionades amb els serveis i més concretament en les activitats de la divisió 6. Així i tot, l'activitat que presenta un creixement major respecte de l'any 2001 és l'activitat dels transports i de les comunicacions (divisió 7), amb un 41,8%, seguida d'altres serveis (9,2%) i de la construcció (el 3,9%). Per contra, el sector agrari és el que redueix de forma constant i considerable el nombre d'autònoms que treballen en les activitats agràries (el 10,4% menys respecte de l'any 2001).

Si analitzam amb més detall la població afiliada registrada en la Seguretat Social, tenim que el 78,6% de la població ocupada a les Balears durant l'any 2002 està

**QUADRE II-1. CREIXEMENT DE L'OCUPACIÓ PER SECTORS D'ACTIVITAT:
ILLES BALEARS (2001-2002)**

	2001	2002	Variació	(%)
Agricultura	10.774	10.465	-309	-2,9
Indústria	32.283	31.938	-345	-1,1
Construcció	55.733	57.027	1.294	2,3
Serveis	285.522	291.159	5.637	2,0
Total	384.312	390.589	6.277	1,6

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

QUADRE II-2. TOTAL D'AFILIATS I D'AUTÒNOMS, PER BRANQUES D'ACTIVITAT (2001-2002)

Illes Balears (divisions d'acord amb l'IAE)	2001			2002		
	Empreses	Assalariats	Autònoms	Empreses	Assalariats	Autònoms
Divisió 0: agricultura, ramaderia i pesca	385	1.411	1.515	422	1.578	1.357
Divisió 1: energia i aigua	81	2.283	65	83	2.093	65
Divisió 2: extracció i transformació de minerals no energètics i productes derivats de la indústria química	499	3.702	663	488	3.719	645
Divisió 3: indústria de transf. dels metalls, mecànica de precisió	1.073	5.890	1.852	1.069	6.158	1.841
Divisió 4: altres indústries manufactureres	1.930	14.161	3.666	1.889	13.883	3.535
Divisió 5: construcció	6.359	42.547	13.186	6.550	43.335	13.692
Divisió 6: comerç, restaurants i hostalatges, i reparacions	16.187	108.219	31.770	16.461	108.532	29.940
Divisió 7: transports i comunicacions	1.788	20.660	4.748	1.835	20.546	6.732
Divisió 8: institucions financeres, assegurances, serveis prestats a les empreses i lloguer	4.588	31.991	5.840	4.790	33.109	5.917
Divisió 9: altres serveis	5.584	64.913	12.098	5.767	68.218	13.207
Total	38.474	295.777	75.403	39.353	301.171	76.931

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

inclosa en el règim general; el 19,7%, en el règim d'autònoms; l'1,4%, en el règim agrari, i l'1,6% restant, en altres règims. Segons el gènere, el 59,6% del total de treballadors afiliats als distints règims són homes, i el 40,4% són dones. Si ho miram segons l'edat, el 32,3% de les dones són menors de 29 anys i el 67,7%, majors de 29 anys; quant a aquesta diferència en els homes, resulta que el 27,7% té menys de 29 anys i el 72,3% restant són majors de 29 anys.

Aquesta població afiliada, durant l'any 2002, des de la perspectiva dels diferents règims de la Seguretat Social presenta les peculiaritats següents:

- El 57,5% de la població assalariada en el règim general de la Seguretat Social són homes, i el 42,5% són dones.
- En el règim especial d'autònoms, el 69% de treballadors són homes i només el 31% són dones; així doncs, s'observa una diferència de 38 punts entre ambdós grups.
- No obstant això, és en el règim especial de la llar en què els valors s'inverteixen. El 85,4% de població afiliada a aquest règim són dones, la qual cosa ens afirma que és el col·lectiu femení que té una representació major en les activitats domèstiques remunerades.

- En el règim especial de la mar, les dones hi estan subrepresentades, ja que hi signifiquen només el 12%. En canvi, en el règim especial agrari el pes d'aquest col·lectiu és més important ja que representa el 35% del total de la població afiliada a aquest règim. Així doncs, un percentatge important de les dones es dediquen a les feines del camp.

Una darrera anàlisi és la que es refereix als treballadors estrangers afiliats. Quant a aquest any 2002, la xifra d'afiliació estrangera augmenta en 6.386 persones, la qual cosa representa en termes relatius un increment del 19,6%. Se segueix, doncs, amb la tònica d'un creixement fort de l'afiliació dels treballadors estrangers, cosa que pot recollir un cert «efecte regularització».²

El total de persones estrangeres afiliades a la Seguretat Social és de 38.889; el

50,3% d'aquestes persones són de la Unió Europea i amb una proporció gairebé simètrica del 49,7%, de països de fora de la Unió Europea. (Vegeu el quadre II-3.)

S'ha de tenir present que fins aleshores els afiliats de la Unió Europea eren el grup de treballadors estrangers més nombrós amb diferència. Aquest fet s'explica perquè, durant l'any 2002, els treballadors de fora de la Unió Europea han augmentat un 39% respecte de l'any 2001. Segons la nacionalitat d'aquests treballadors, s'ha de dir que el país que més mà d'obra aporta al mercat balear és Alemanya, amb un 18,6% sobre el total d'afiliació estrangera; el Regne Unit, amb un 12,4%, és el segon país amb més treballadors afiliats i, en tercer lloc, es troben els treballadors del Marroc, amb un percentatge del 12,1%. (Vegeu els quadres II-3A i II-3B.)

QUADRE II-3. TOTAL D'ESTRANGERS AFILIATS A LA SEGURETAT SOCIAL: ILLES BALEARS (2002)

	Unió Europea	Fora de la UE	Total	% UE	% fora de la UE
Gener	14.096	14.355	28.451	49,5	50,5
Febrer	14.754	15.137	29.891	49,4	50,6
Març	16.052	16.361	32.413	49,5	50,5
Abril	18.505	17.975	36.480	50,7	49,3
Maig	23.153	20.900	44.053	52,6	47,4
Juny	24.993	22.528	47.521	52,6	47,4
Juliol	25.551	22.344	47.895	53,3	46,7
Agost	25.279	22.466	47.745	52,9	47,1
Setembre	23.264	22.742	46.006	50,6	49,4
Octubre	18.291	20.189	38.480	47,5	52,5
Novembre	15.568	19.102	34.670	44,9	55,1
Desembre	15.123	17.938	33.061	45,7	54,3

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

2. Vegeu: *Memòria del CES sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears 2001*, p. 374. Vegeu també l'apartat 1.2.5.2.

QUADRE II-3A. TOTAL D'ESTRANGERS DE LA UNIÓ EUROPEA AFILIATS A LA SEGURETAT SOCIAL, PER NACIONALITAT I PER RÈGIM: ILLES BALEARS (2002)

	General	Autònoms	Agrari	Mar	Llar	Total
Alemanya	3.562	3.582	13	17	64	7.237
Àustria	208	138	0	0	2	348
Bèlgica	370	126	0	2	6	503
Dinamarca	151	66	0	0	0	217
Finlàndia	91	17	0	1	0	109
França	1.148	556	4	12	22	1.743
Grècia	33	9	0	0	0	42
Irlanda	137	44	0	0	0	182
Itàlia	1.951	610	2	4	17	2.584
Luxemburg	3	3	0	0	2	8
Països Baixos	537	244	3	2	4	789
Portugal	377	69	2	0	16	464
Regne Unit	2.921	1.860	4	10	28	4.823
Suècia	376	120	3	4	2	504
Total de la UE	11.865	7.443	30	53	162	19.552

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

QUADRE II-3B. TOTAL D'ESTRANGERS DE FORA DE LA UNIÓ EUROPEA AFILIATS A LA SEGURETAT SOCIAL, PER NACIONALITAT I PER RÈGIM: ILLES BALEARS (2002)

	General	Autònoms	Agrari	Mar	Llar	Total
Marroc	3.957	177	456	12	113	4.716
Equador	2.288	14	65	1	473	2.841
Argentina	998	193	4	1	46	1.242
Colòmbia	1.210	36	40	2	221	1.509
Nigèria	640	23	25	2	3	693
Xina	554	213	0	0	5	773
Filipines	207	11	1	1	286	505
Cuba	478	34	1	5	20	538
Bulgària	441	25	9	0	128	603
Perú	306	12	7	0	79	404
Reste de països	4.312	834	67	9	291	5.513
Total de fora de la UE	15.391	1.573	674	32	1.666	19.336

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Si ens fixam en la distribució segons el tipus de règim, veim que el 70,1% dels afiliats estrangers són assalariats, ja que cotitzen en el règim general; el 23,2% són autònoms i la resta (el 6,7%) de persones treballadores cotitzen en els règims especials restants. Cal fer una puntualització sobre aquest fet, i és que en analitzar els règims especials agrari i de la llar observam que el 95,7% i el 91,1%, respectivament, de treballadors estrangers que hi fan feina són de fora de la Unió Europea. Així doncs, aquestes dades constaten una forta presència de les persones treballadores que procedeixen de països de fora de la Unió Europea concentrades en les feines agrícoles (majoritàriament del Marroc) i en les dedicades al treball domèstic (l'Equador i les Filipines).

1.1.2. ANÀLISI DE L'ENQUESTA DE POBLACIÓ ACTIVA

Segons l'enquesta de població activa (EPA), l'evolució de l'ocupació per grans etapes econòmiques posa de manifest una tendència a l'alça des dels anys 80 fins a l'actualitat. Així, per a aquest any 2002, el creixement de l'ocupació se situa en un 4,5% respecte de l'any 2001. (Vegeu el quadre II-4.)

Si ens fixam en els sectors més dinàmics durant aquest any 2002, destaca el dels serveis, amb un creixement del 6,4% respecte de l'any anterior, i l'altre sector en què la població ocupada experimenta un augment més considerable és el de l'agricultura, amb un 2,8%. En canvi, el sector industrial és el que segueix perdent població ocupada (un 2,2% menys respecte de

QUADRE II-4. EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ PER GRANS ETAPES ECONÒMIQUES (1980-2002)

Anys	Nre. d'ocupats (mitjana anual)	Variació	(%)
1980-89	227.732		
1990-94	251.144	23.412	10,3
1995	270.818	19.674	7,8
1996	288.463	17.645	6,5
1997	297.213	8.750	3,0
1998	304.798	7.585	2,6
1999	324.780	19.983	6,6
2000	350.958	26.178	8,1
2001	362.183	11.225	3,2
2002	378.380	16.198	4,5

Font: INE, enquesta de població activa.

QUADRE II-5. EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ OCUPADA SEGONS EL SECTOR D'ACTIVITAT. DADES TRIMESTRALS (2000-2002)

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
1t-00	6.770	40.110	47.790	236.060	330.730
2t-00	7.150	38.600	49.670	261.380	356.800
3t-00	6.920	33.780	52.030	272.240	364.970
4t-00	7.750	34.580	55.980	253.030	351.340
1t-01	7.000	36.060	57.050	231.830	331.940
2t-01	6.430	37.120	55.790	271.280	370.620
3t-01	7.260	33.950	59.010	284.050	384.270
4t-01	7.960	33.940	58.400	261.600	361.900
1t-02	7.490	34.280	61.520	252.270	355.560
2t-02	6.540	34.050	57.710	283.360	381.660
3t-02	7.290	36.520	55.170	303.970	402.950
4t-02	8.140	33.140	55.830	276.230	373.340

Font: INE, enquesta de població activa.

l'any 2001) i, finalment, el sector de la construcció es presenta com el més estable del sistema productiu a les Illes Balears. (Vegeu el quadre II-5.)

1.1.3. ANÀLISI COMPARADA DE LES TAXES D'ACTIVITAT, D'ATUR I D'OCUPACIÓ DE LES BALEARS I D'ALTRES COMUNITATS AUTÒNOMES

Quant a la taxa d'activitat de les Balears, comparada amb la de les altres comunitats autònomes, el 2002 fou la més alta de l'Estat, en assolir com a mitjana anual la xifra del 59,9% (2,1 punts més que l'any passat). El fet que les Balears es col·loquin en les primeres posicions és una circumstància que es repeteix en els darrers anys. Això significa que, de cada 100 persones en edat de treballar, a les Balears

n'hi ha 60 que ho fan o estan en disposició de fer-ho. (Vegeu el quadre II-6.)

Té una rellevància especial la taxa d'activitat femenina a les Illes, que també fou la més alta de l'Estat: un 48,7%, l'any 2002 (3,6 punts més que l'any passat), gairebé 7 punts per sobre de la mitjana nacional, que se situà en el 41,8%. De totes maneres, si ho comparam amb els valors del col·lectiu masculí, la participació de la dona en el mercat de treball encara es troba lluny d'equiparar-se a la dels homes. Així, a les Balears la taxa d'activitat masculina fou del 71,6% (0,6 punts més que l'any 2001) i a Espanya, del 66,9%. La diferència entre l'home i la dona a les Illes Balears se situà en 23 punts, per sota de la d'Espanya, que se situà en 25,1 punts. (Vegeu el quadre II-7.)

QUADRE II-6. TAXA D'ACTIVITAT PER COMUNITATS AUTÒNOMES. DADES TRIMESTRALS (2001-2002)

	Taxa d'activitat									
	1t-01	2t-01	3t-01	4t-01	Mitjana 2001	1t-02	2t-02	3t-02	4t-02	Mitjana 2002
Espanya	52,5	52,6	53,1	53,3	52,9	53,6	53,8	54,3	54,3	54,0
Andalusia	50,7	49,8	49,8	51,3	50,4	51,9	52,4	52,3	52,5	52,3
Aragó	49,3	49,6	50,4	49,6	49,7	49,5	50,1	50,7	51,5	50,4
Astúries	42,3	42,7	43,5	42,6	42,8	43,8	44,5	44,9	45,5	44,7
Illes Balears	55,3	59,3	59,9	56,7	57,8	57,8	60,2	62,6	59,2	59,9
Illes Canàries	54,9	54,2	56,0	56,8	55,5	56,7	56,8	56,9	57,3	56,9
Cantàbria	49,1	49,2	50,2	50,9	49,9	49,8	50,7	50,9	51,5	50,7
Castella i Lleó	47,8	48,0	48,9	48,6	48,4	48,6	49,2	49,9	49,5	49,3
Castella-la Manxa	49,1	48,8	49,4	49,3	49,1	49,2	49,8	50,8	50,8	50,2
Catalunya	56,7	57,7	57,9	57,4	57,4	57,5	57,7	58,4	58,2	57,9
País Valencià	55,0	55,0	55,5	56,1	55,4	55,8	56,0	56,2	56,8	56,2
Extremadura	47,5	47,6	47,1	46,9	47,2	50,3	50,0	51,1	50,4	50,5
Galícia	50,6	50,5	50,8	50,6	50,6	51,3	51,0	51,5	52,0	51,5
Madrid	54,7	55,4	56,0	56,3	55,6	56,3	56,2	56,7	56,3	56,4
Múrcia	53,3	52,9	53,4	53,5	53,3	54,6	54,4	54,8	55,3	54,8
Navarra	55,3	54,3	55,0	54,7	54,8	55,0	54,6	55,8	55,0	55,1
País Basc	53,8	54,0	54,4	54,5	54,2	54,4	54,3	55,1	55,2	54,8
La Rioja	50,6	50,1	51,2	51,6	50,8	52,1	52,8	53,0	51,8	52,4
Ceuta i Melilla	43,9	45,5	45,2	46,9	45,4	46,0	45,3	46,5	46,1	46,0

Font: INE, enquesta de població activa.

QUADRE II-7. TAXA D'ACTIVITAT, D'Ocupació i D'ATUR, PER SEXE i PER GRUPS D'EDAT (2001-2002)

Illes Balears	Taxa d'activitat						Atur					
	Activitat			Ocupació								
	2001	2002	Var. 02/01 (%)	2001	2002	Var. 02/01 (%)	2001	2002	Var. 02/01 (%)	2001	2002	Var. 02/01 (%)
Ambdós sexes	57,8	59,9	2,1	54,4	55,6	1,1	5,9	7,3	1,4			
16-19	27,0	30,4	3,4	21,0	23,6	2,5	22,6	22,7	0,1			
20-24	69,4	73,4	4,0	63,7	64,0	0,3	8,3	12,8	4,5			
25-54	80,0	82,1	2,1	75,8	76,9	1,2	5,3	6,3	1,0			
55+	19,1	20,1	1,0	18,4	19,0	0,6	3,4	5,2	1,8			
Homes	71,0	71,6	0,6	68,0	67,4	-0,6	4,3	5,9	1,6			
16-19	31,9	38,5	6,6	24,7	32,0	7,4	22,7	16,6	-6,0			
20-24	78,9	77,3	-1,6	73,8	68,6	-5,1	6,6	11,2	4,6			
25-54	93,4	94,1	0,7	90,1	89,5	-0,5	3,6	4,8	1,3			
55+	29,9	29,4	-0,6	29,3	27,8	-1,5	2,1	5,3	3,2			
Dones	45,1	48,7	3,6	41,4	44,1	2,7	8,4	9,4	1,0			
16-19	21,9	22,0	0,1	17,2	14,6	-2,6	22,5	35,1	12,6			
20-24	59,6	69,4	9,8	53,3	59,3	6,0	10,9	14,6	3,7			
25-54	66,1	69,7	3,5	61,0	63,9	2,9	7,8	8,3	0,5			
55+	10,1	12,5	2,3	9,5	11,8	2,3	6,5	4,9	-1,6			

Font: INE, enquesta de població activa.

Si ens referim a la taxa d'ocupació, les Balears tenen un altre cop la taxa d'ocupació més alta de l'Estat: 55,6% de mitjana, l'any 2002 (3,5 punts més que l'any passat), més de 7 punts per sobre de la mitjana nacional, i més de 3 punts de diferència respecte de Catalunya i de Madrid, les comunitats següents amb la taxa d'ocupació més elevada. Pel que fa a Astúries o a Extremadura, les comunitats amb les taxes més baixes, la diferència és de més de 15 punts. (Vegeu el quadre II-8.)

S'observen diferències importants entre les taxes d'ocupació femenina i masculina pel que fa tant a les diferències entre els homes i les dones com a les que hi ha entre les Balears i Espanya. Així doncs, l'any 2002 la mitjana de la taxa d'ocupació femenina a les Balears se situà en el 44,1% (-0,3 punts respecte de l'any passat), més de 9 punts per sobre de la taxa d'Espanya (34,9%); mentre que la taxa d'ocupació masculina va disminuir -0,6 punts. En el cas de les diferències entre els homes i les dones a les Balears, la diferència representa una mica més de 23 punts, i es dona una diferència similar en el cas d'Espanya (més de 26 punts).

Per grups d'edat, l'augment major de l'ocupació durant l'any 2002 es va donar entre els joves de 16 a 19 anys (2,6 punts), així com també en el grup de persones majors de 55 anys (0,6 punts).

Pel que fa a la taxa d'atur, les Balears són la cinquena comunitat autònoma amb la taxa d'atur més baixa, darrere d'Aragó, Navarra, Ceuta i Melilla i La Rioja. L'any

2002 la taxa d'atur fou del 6,5% (0,6 punts més que l'any passat) a les Balears, i la mitjana d'atur a Espanya fou del 10,9%. (Vegeu el quadre II-9.)

Per sexes, són les dones les que presenten unes taxes d'atur majors, pel que fa tant a Espanya com a les Balears. Així per a les Balears la taxa d'atur femenina fou del 9,4%, i la masculina, del 5,9%. En l'àmbit estatal les diferències són més accentuades, ja que la taxa d'atur femenina se situà en el 16,4% (suposa gairebé el doble de la taxa balear), i la masculina, en el 8,1%.

Respecte de la taxa d'atur per a aquest any 2002, s'observa que augmenta en tots els grups, llevat dels homes de 16 a 19 anys i de les dones majors de 55 anys. Les taxes d'atur han augmentat respecte de l'any anterior pel que fa tant al col·lectiu masculí (1,6 punts) com al femení (1 punt).

D'altra banda, a les Balears la taxa d'atur experimenta unes fluctuacions fortes segons el trimestre que es tracti (és en el segon i en el tercer trimestre de cada any —temporada alta— quan més baixa la taxa d'atur), a causa de l'estacionalitat que pateix el mercat laboral balear. Així doncs, no ha d'estranyar que els percentatges de variació que s'obtenen per a les Illes se situïn a tanta distància uns dels altres. A les Balears, s'observa un fort creixement de les taxes interanuals, sobretot en els dos darrers trimestres de l'any; no obstant això, per al conjunt de l'Estat, l'evolució és força diferent i no presenta aquesta disparitat trimestral. (Vegeu el gràfic II-1.)

QUADRE II-8. TAXES D'OCCUPACIÓ PER COMUNITATS AUTÒNOMES. DADES TRIMESTRALS (2001-2002)

	Taxa d'activitat											
	1t-01	2t-01	3t-01	4t-01	Mitjana 2001	1t-02	2t-02	3t-02	4t-02	Mitjana 2002		
Espanya	44,4	44,7	45,2	45,1	44,8	47,4	47,9	48,1	48,1	47,9	47,9	
Andalusia	38,9	38,3	38,5	39,2	38,7	42,1	42,5	41,5	41,9	42,0	42,0	
Aragó	46,4	46,8	47,0	46,6	46,7	47,0	47,3	48,1	48,2	47,7	47,7	
Astúries	36,2	36,8	37,2	36,0	36,5	39,7	39,9	40,6	40,9	40,3	40,3	
Illes Balears	48,6	53,6	54,9	51,4	52,1	52,7	56,2	59,0	54,4	55,6	55,6	
Illes Canàries	47,3	46,2	47,3	48,2	47,2	50,2	50,4	50,5	50,8	50,5	50,5	
Cantàbria	42,2	42,8	43,7	44,0	43,1	45,1	45,7	45,7	46,0	45,6	45,6	
Castella i Lleó	40,7	41,0	41,9	41,6	41,3	43,3	44,0	44,8	44,5	44,1	44,1	
Castella-la Manxa	42,2	42,4	43,0	42,8	42,6	44,5	45,2	46,1	45,9	45,5	45,5	
Catalunya	48,1	48,6	49,0	47,9	48,4	51,5	52,4	53,0	52,6	52,4	52,4	
País Valencià	48,0	47,6	48,1	48,8	48,1	50,4	50,1	50,2	50,8	50,4	50,4	
Extremadura	38,0	38,6	38,0	38,1	38,2	40,3	40,8	41,2	40,9	40,8	40,8	
Galícia	42,0	42,3	42,9	42,3	42,4	44,4	44,9	45,7	45,8	45,2	45,2	
Madrid	49,0	49,9	51,0	51,1	50,3	52,1	52,4	52,5	52,4	52,4	52,4	
Múrcia	45,7	46,5	45,8	46,1	46,0	48,0	48,2	49,1	49,0	48,6	48,6	
Navarra	49,2	49,2	49,6	49,5	49,4	51,9	51,8	52,3	52,1	52,0	52,0	
País Basc	44,4	43,7	44,9	44,9	44,5	48,5	49,3	49,9	48,6	49,1	49,1	
La Rioja	45,4	46,2	46,7	46,2	46,1	49,1	48,9	49,1	50,1	49,3	49,3	
Ceuta i Melilla	41,8	41,6	42,4	43,5	42,3	42,1	43,7	44,4	44,1	43,6	43,6	

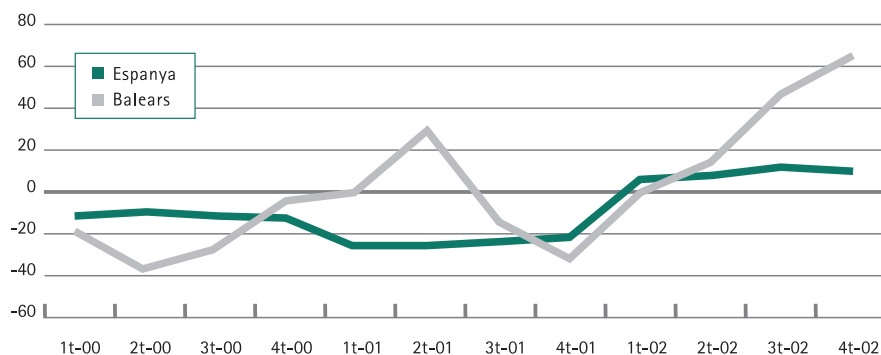
Font: INE, enquesta de població activa.

QUADRE II-9. TAXES D'ATUR PER COMUNITATS AUTÒNOMES. DADES TRIMESTRALS (2001-2002)

	Taxa d'activitat									
	1t-01	2t-01	3t-01	4t-01	Mitjana 2001	1t-02	2t-02	3t-02	4t-02	Mitjana 2002
Espanya	10,9	10,4	10,3	10,5	10,5	11,5	11,1	11,4	11,5	10,9
Andalusia	18,9	18,3	18,6	19,3	18,8	18,9	19,0	20,6	20,2	19,2
Aragó	4,7	4,8	4,9	4,7	4,8	5,1	5,6	5,2	6,3	5,1
Astúries	9,0	8,4	7,1	6,8	7,8	9,2	10,4	9,5	10,0	8,7
Illes Balears	9,0	5,8	3,9	4,9	5,9	8,9	6,7	5,7	8,1	6,5
Illes Canàries	9,9	10,5	11,6	10,8	10,7	10,9	11,1	11,2	11,3	10,9
Cantàbria	9,9	8,1	8,3	8,9	8,8	9,5	9,7	10,3	10,7	9,4
Castella i Lleó	10,3	9,6	10,0	10,2	10,0	10,8	10,7	10,2	10,0	10,2
Castella-la Manxa	10,2	9,1	8,9	8,9	9,3	9,5	9,2	9,2	9,7	9,3
Catalunya	8,2	8,4	8,4	8,7	8,4	10,4	9,2	9,3	9,6	8,9
País Valencià	8,9	9,6	9,6	9,0	9,3	9,6	10,5	10,7	10,5	9,7
Extremadura	15,5	14,0	14,5	14,0	14,5	19,8	18,6	19,3	19,0	16,6
Galícia	12,1	11,4	10,0	10,6	11,0	13,4	11,9	11,4	12,0	11,5
Madrid	8,0	7,2	6,7	7,1	7,2	7,3	6,7	7,5	6,9	7,2
Múrcia	11,1	9,1	10,8	11,0	10,5	12,1	11,3	10,5	11,4	10,9
Navarra	5,6	4,2	4,0	4,5	4,6	5,7	5,1	6,4	5,2	5,0
País Basc	10,7	9,6	9,1	9,6	9,7	9,7	9,3	9,5	9,3	9,6
La Rioja	4,7	4,0	4,2	4,7	4,4	6,9	7,3	7,4	6,1	5,5
Ceuta i Melilla	6,8	5,4	3,5	4,7	5,1	8,4	4,1	4,7	4,2	5,2

Font: INE, enquesta de població activa.

Gràfic II-1
Evolució de l'atur: Espanya–Illes Balears
(taxes trimestrals interanuals, 2000–2002)

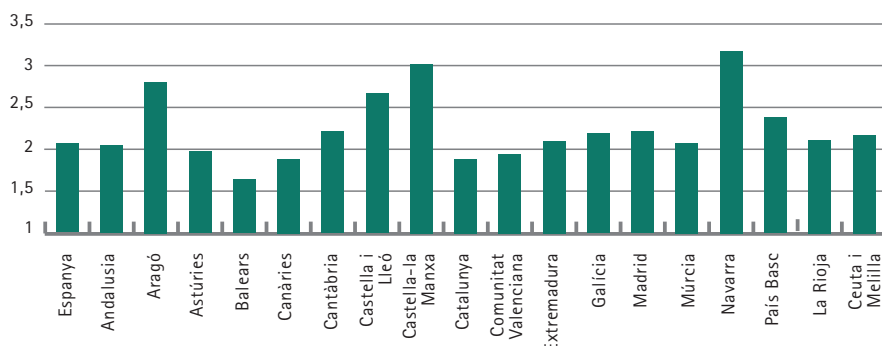

Font: INE, enquesta de població activa.

Finalment, és interessant observar, en aquesta perspectiva territorial, les distàncies que hi ha entre les taxes d'atur de les dones i dels homes a les comunitats autònomes. A finals de l'any 2002, la taxa d'atur femení, a

Espanya, era el doble de la masculina, però a les Balears, a Catalunya i a les Canàries aquesta proporció era significativament més baixa. A Navarra i a Castella-la Manxa, era molt major. (Vegeu el gràfic II-2.)

Gràfic II-2
Diferències d'atur per sexe i per comunitats autònomes (2002)
(Quocient entre les taxes d'atur femení i masculí
a cada Comunitat autònoma)

Font: INE, enquesta de població activa.

1.1.4.³ L'ÍNDEX DE QUALITAT DEL TREBALL (IQT)

D'ençà de la Cimera de Lisboa la Comissió Europea ha fet diversos esforços per intentar concretar i definir una mesura de la qualitat del treball.

La bateria d'indicadors proposada per la Comissió Europea s'ha establert en deu dimensions que pretenen captar les característiques tant del lloc de treball com de l'entorn laboral. L'objectiu és trobar indicadors disponibles en fonts estadístiques homogènies per als diversos països de la Unió Europea i poder, així, establir una mesura comparable de la qualitat del treball. Els deu grups d'indicadors es justifiquen segons què s'entén per qualitat del treball. Els treballs de més qualitat han de ser els que assegurin que la feina desenvolupada:

- s'adeqüi a les habilitats i a les capacitats de la persona,
- faciliti el desenvolupament de les habilitats potencials mitjançant la formació al llarg de la vida activa,
- promogui la igualtat d'oportunitat entre els homes i les dones,
- assegurin les condicions de salut i de seguretat en el lloc de treball,
- animi les actituds de canvi en el lloc de treball, tant funcional com territorial,

- faciliti l'accés i la permanència en el mercat de treball,
- faciliti un balanç equilibrat entre la vida laboral i la familiar,
- incentivi la participació dels treballadors en el desenvolupament de l'empresa,
- assegurin la no-discriminació per motius d'edat, de discapacitat o d'orientació religiosa o sexual,
- ajudi a aconseguir nivells de productivitat i de nivell de vida alts.

Per a cada dimensió, s'han plantejat tota una sèrie d'indicadors, tal com indica el quadre II-10.

Ara bé, més enllà dels indicadors que cal prendre en consideració per valorar la qualitat del treball, el debat principal sorgeix entorn de quins elements han de ser els més importants quan es parla de la qualitat del treball. Cada individu fa una valoració dels diversos factors que integren o que caracteritzen la seva situació laboral. Mentre que per als uns la retribució econòmica que perceben per la seva feina pot ser el factor fonamental a considerar, per als altres potser són més importants l'estabilitat laboral o bé les facilitats per conciliar la vida laboral i la familiar. Per aquest motiu, la construcció d'indicadors de qualitat sempre està envoltada d'una certa polèmica.

3. Vegeu: Martí Parellada ; Gemma García, *La qualitat del treball. Una proposta d'indicador*. Mimeo. Barcelona: Universitat de Barcelona, juny de 2003.

**QUADRE II-10. INDICADORS DE QUALITAT DEL TREBALL
PROPOSATS PER LA COMISSIÓ EUROPEA**

Dimensió	Indicadors proposats
1. Satisfacció amb el treball	Grau de satisfacció, tipus de contracte, hores que es treballen, requisits formatius, treballadors amb salaris baixos
2. Formació i promoció	Proporció de treballadors amb estudis mitjans-superiors, proporció de treballadors que continuen la formació
3. Igualtat de gènere	Desigualtat salarial, proporció d'homes i de dones en tasques de responsabilitat
4. Salut i seguretat en el treball	Indicadors d'accidents laborals, nivells d'estrès
5. Flexibilitat	Treballadors amb acords flexibles, mobilitat geogràfica, rotació laboral
6. Inclusió i accés al mercat de treball	Transició dels joves a la vida activa, ocupació i atur per edats, per sexes, per nivells educatius i per regions
7. Organització de la vida laboral-personal	Facilitats per a la maternitat, facilitats per a la cura dels infants
8. Diàleg social	Cobertura de la negociació col·lectiva, participació financera dels treballadors en l'empresa, jornades perdudes en disputes laborals
9. Diversitat i no-discriminació	Taxes d'ocupació de treballadors amb discapacitats i de treballadors amb edat avançada
10. Resultats laborals globals	Productivitat del factor treball, nivells de renda per càpita, taxa de dependència

Font: Martí Parellada ; Gemma García, *La qualitat del treball. Una proposta d'indicador*. Mimeo. Barcelona: Universitat de Barcelona, juny de 2003.

Cal recordar que els indicadors laborals estàndards caracteritzen les Balears com una de les regions amb uns nivells d'ocupació més alts i uns nivells d'atur més baixos, i amb uns nivells de renda i de benestar més elevats. L'elaboració de l'índex que aquí es presenta ha de permetre ampliar aquesta visió parcial considerant de manera conjunta altres característiques del mercat de treball que poden ser especialment rellevants, com ara la sinistralitat laboral, la conflictivitat o la no-discriminació per raons de sexe o d'edat, entre d'altres.

Sobre la base d'aquests indicadors, els resultats obtinguts condueixen a situar les Balears com una de les regions que mostra un índex de qualitat del mercat de treball més elevat, tot i que sembla haver perdut posicions en els darrers anys.

La metodologia de càlcul ha consistit a obtenir una ordenació de les diverses comunitats per a cadascun dels blocs definits. Cal dir que dins cada bloc s'ha considerat, com a punt de partida o escenari base, que totes les variables tenen la mateixa ponderació. D'aquesta manera s'ha

pogut obtenir un rànquing de les comunitats segons cadascuna de les sis dimensions que es consideren.⁴ L'agregació d'aquestes dimensions, ara sí amb les ponderacions corresponents, dona lloc finalment a l'ordenació de les diverses regions segons la mesura de la qualitat del mercat de treball.

Per establir les ponderacions s'han fixat, com s'ha indicat anteriorment, diversos escenaris. (Vegeu el quadre II-11.)

- Base. Tots els blocs tenen el mateix pes en la construcció de l'indicador.
- Tradicional. Els blocs sobre les condicions del lloc de treball, l'entorn laboral i els salaris són els que tenen una participació major en la construcció de l'índex agregat. Aquesta elecció es basa en el fet que les condicions del lloc de treball i de l'entorn laboral són les que fins fa uns anys es consideraven bàsiques per valorar la feina.
- Intermedi. En aquest cas es dona una participació major en els blocs sobre

les condicions de treball, les relacions laborals i l'entorn laboral. En aquest escenari perden pes les condicions salarials i, en canvi, guanya participació el bloc de relacions laborals.

- Innovador. Es tracta de l'escenari en què tenen més pes totes les variables que tenen a veure amb la igualtat de gènere i les relacions laborals. Els grups amb una participació major són, doncs, els de condicions del lloc de treball, de relacions laborals i d'igualtat de gènere.

Cal dir que en tots els escenaris, excepte el de base, les variables representatives del nivell de benestar de la regió sempre tenen la mateixa ponderació que, d'altra banda, és la més baixa. Això es fonamenta en la hipòtesi que la correlació entre el nivell de desenvolupament o de riquesa de la regió i la qualitat laboral és escassa. Pel que fa a la resta d'indicadors s'han establert dos nivells: les variables considerades més importants en cadascun dels escenaris (amb una ponderació del 25%) i les que tenen una importància secundària (amb un pes del 10%).

QUADRE II-11. PONDERACIONS ESTABLERTES EN ELS DIVERSOS ESCENARIS

	Base	Tradicional	Intermedi	Innovador
1. Condicions del lloc de treball	16,70%	25%	25%	25%
2. Relacions laborals	16,70%	10%	25%	25%
3. Igualtat de gènere	16,70%	10%	10%	25%
4. Entorn laboral	16,70%	25%	25%	10%
5. Salaris	16,70%	25%	10%	10%
6. Benestar	16,70%	5%	5%	5%

Font: Martí Parellada ; Gemma García, *La qualitat del treball. Una proposta d'indicador*. Mimeo. Barcelona: Universitat de Barcelona, juny de 2003.

4. El treball de Martí Parellada i Gemma García ha reduït les deu dimensions del quadre II-10 en les sis dimensions que recull el quadre II-11.

Així doncs, un cop obtingut el rànquing de comunitats autònomes en cadascuna de les dimensions que aquí es consideren, s'han aplicat les ponderacions assenyalades per obtenir una nova ordenació de les regions, que correspon, finalment, a l'ordenació segons la mesura de la qualitat del treball. (Vegeu el quadre II-12.)

A més d'aquests resultats, l'anàlisi prèvia permet oferir algunes conclusions rellevants que poden ser d'una utilitat especial per als gestors de la política econòmica, especialment en l'àmbit de la política relacionada amb el mercat de treball.

En el Dictamen del CES núm. 9/2003, sobre els índexs de qualitat en el treball, s'afirma que els indicadors laborals estàndards caracteritzen les Balears com una de les regions amb uns nivells d'ocupació més alts i uns nivells d'atur més baixos, i amb un dels nivells de renda i de benestar més elevats. En aquest sentit, el Dictamen del CES fa una valoració molt positiva respecte de les posicions capdavanteres que ocupa la nostra comunitat autònoma en tots els casos (entre les tres primeres), i de manera especial respecte de la primera posició en l'escenari innovador, en què es valoren amb més intensitat els indicadors

QUADRE II-12. RÀNQUING DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES SEGONS LES PONDERACIONS ESTABLERTES (2001)

	Base	Tradicional	Intermedi	Innovador
Andalusia	14	16	16	14
Aragó	6	6	4	5
Astúries	16	15	15	16
Illes Balears	1	3	2	1
Illes Canàries	8	9	8	8
Cantàbria	11	10	11	11
Castella-la Manxa	15	13	13	15
Castella i Lleó	12	12	12	12
Catalunya	2	2	3	2
País Valencià	7	7	7	7
Extremadura	17	17	17	17
Galícia	13	14	14	13
Madrid	4	5	6	6
Múrcia	10	11	9	9
Navarra	3	1	1	3
País Basc	9	8	10	10
La Rioja	5	4	5	4

Nota: La regió amb els resultats millors ocupa el lloc 1 del rànquing, mentre que la darrera regió (la que obté els resultats pitjors) mostra el valor 17.

Font: Martí Parellada ; Gemma García, *La qualitat del treball. Una proposta d'indicador*. Mimeo. Barcelona: Universitat de Barcelona, juny de 2003.

de condicions de treball, de relacions laborals i d'igualtat de gènere.

També remarca el fet que les Balears ocupen posicions rellevants en els aspectes següents:

- Els indicadors relacionats amb la igualtat de gènere. Les Balears mostren una situació relativament més igualitària entre els homes i les dones en totes les variables que s'han considerat, amb l'excepció clara de l'àmbit salarial, en el qual les desigualtats són significatives.⁵
- Les variables relatives a l'entorn laboral, com són la taxa d'activitat, d'ocupació i d'atur, l'atur juvenil o l'atur de llarga durada.
- Les variables que s'inclouen com a indicadors del nivell de benestar de la regió, en totes les quals les Balears se situen en la primera posició.

Les Balears es troben en una situació intermèdia pel que fa a l'àmbit salarial. En aquest sentit, el Dictamen destaca que els nivells salarials són intermedis en el context de les regions espanyoles. Això no obstant, cal recordar que aquests salaris estan clarament condicionats per l'estructura sectorial de la regió.

El Dictamen també destaca les variables en què cal fer un esforç per millorar la posició relativa de les Balears. És el cas de la sinistralitat laboral. Les Balears s'han caracteritzat com una regió amb un elevat índex d'incidència dels accidents laborals, que, a més, ha mostrat una tendència creixent en els darrers anys.

Quant a la taxa de temporalitat, atesa l'especificitat de l'activitat econòmica a les Illes Balears —amb una presència notable de les activitats turístiques—, hi ha una presència major dels contractes temporals, si bé en un percentatge menor a la mitjana estatal. Aquest fet pot provocar una dualitat en el mercat de treball que dificulti aconseguir millores en la qualitat.

El nivell de formació de la població ocupada i el desajustament de qualificacions que es detecta en el mercat de treball. Les característiques del mercat de treball a les Balears incentiven que la població abandoni els estudis relativament aviat i que, per tant, hi hagi una proporció menor de treballadors amb estudis superiors. Les mesures de política d'educació i de formació s'haurien d'adreçar a evitar l'abandonament prematur dels estudis i a garantir la formació un cop s'entra en el mercat de treball.

1.2

ANÀLISI DE L'OCUPACIÓ

En aquest apartat s'analitzen l'ocupació per situació laboral, la temporalitat, els ocupats i els assalariats per jornada, per sexe i per sector econòmic, l'atur registrat, i els fluxos d'entrada i de sortida del mercat de treball.

1.2.1. L'OCUPACIÓ PER SITUACIÓ LABORAL

Segons les dades de l'enquesta de població activa (EPA), la mitjana del nombre

5. La desigualtat salarial dona-home a les Balears se situa 4 punts per sota de la mitjana espanyola.

d'assalariats l'any 2002 se situà en 311.562 persones, la qual cosa suposa el 82,3% respecte del total de treballadors ocupats. En relació amb l'any anterior, el nombre d'assalariats ha augmentat en 16.456, cosa que en termes relatius en representa un 5,6%. Aquesta variació s'explica per un augment de 10.911 assalariats en el sector privat, i per 5.545 assalariats més en el sector públic. (Vegeu el quadre II-13.)

El conjunt de les ocupacions per compte propi durant el 2002 segueix la pauta descendent. Dins aquest grup de treballadors per compte propi, la categoria d'empresaris sense assalariats creix en 486 efectius laborals, i el nombre de persones que treballen en la categoria d'ocupadors es redueix en 422, així com els membres de les cooperatives, que es redueixen en 762 efectius laborals respecte de l'any 2001.

**QUADRE II-13. TREBALLADORS OCUPATS*, PER SITUACIONS LABORALS:
ILLES BALEARS (2001-2002)**

	Mitjana de 2001	Mitjana de 2002
Ocupador (franquícia)	82	63
	0,02	0,02
Ocupador (no franquícia)	29.224	28.821
	8,06	7,62
Empresari sense assalariats (franquícia)	234	237
	0,06	0,06
Empresari sense assalariats (no franquícia)	32.443	32.926
	8,95	8,70
Membre de cooperativa	1.070	308
	0,30	0,08
Ajut familiar	3.822	3.848
	1,05	1,02
Assalariat públic	50.008	55.553
	13,80	14,68
Assalariat privat	245.098	256.009
	67,64	67,66
Altres	385	615
	0,11	0,16
Total	362.366	378.380
	100	100

* Situació professional actual i percentatge respecte de la mitjana anual.

Font: INE, enquesta de població activa.

1.2.2. LA TEMPORALITAT

La proporció d'assalariats amb contracte temporal durant l'any 2002 se situà en un 27% l'any 2002 (4 punts per sota de la mitjana espanyola). Aquest valor representa un descens de 3,3 punts respecte de l'any anterior. (Vegeu el quadre II-14.)

És interessant subratllar que aquesta reducció major de la temporalitat l'any 2002 es va produir perquè un nombre major d'assalariats tenien un contracte indefinit: en aquest cas, el creixement respecte de l'any 2001 fou del 10,7% (segons les dades de l'enquesta de població activa).

Així doncs, aquestes dades es reafirmen quan s'analitza el nombre de treballadors assalariats amb contracte indefinit; ja que la mitjana d'assalariats amb contracte indefinit fou de 227.601 l'any 2002. En canvi, el nombre d'assalariats amb contracte temporal fou de 83.962.

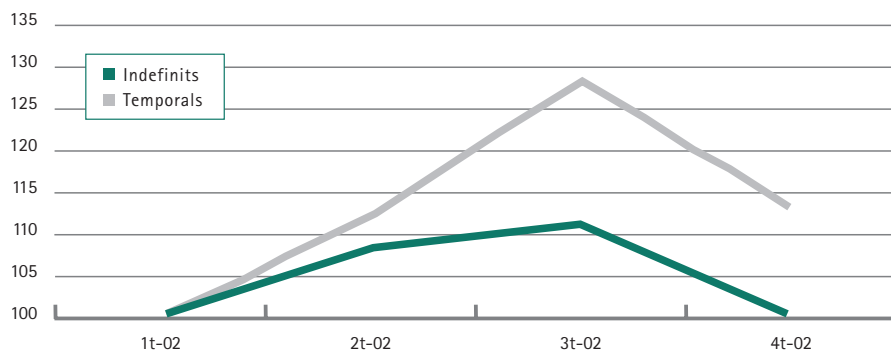
El segon i el tercer trimestre de 2002 són els que assolixen els nivells d'ocupació màxims, ja que coincideixen amb la temporada d'estiu. Així doncs, els contractes temporals són els que estan més determinats pels cicles estacionals i per això pateixen una variació major. (Vegeu el gràfic II-3.)

QUADRE II-14. TAXES DE TEMPORALITAT DELS ASSALARIATS, PER SEXE: ILLES BALEARS (2001-2002)

	Mitjana de 2001	Mitjana de 2002
Dona	29,8	27,6
Home	30,7	26,5
Total	30,3	27,0

Font: INE, enquesta de població activa.

Gràfic II-3
Assalariats per tipus de contractes: dades trimestrals (2002)
(base=100)

Font: INE, enquesta de població activa.

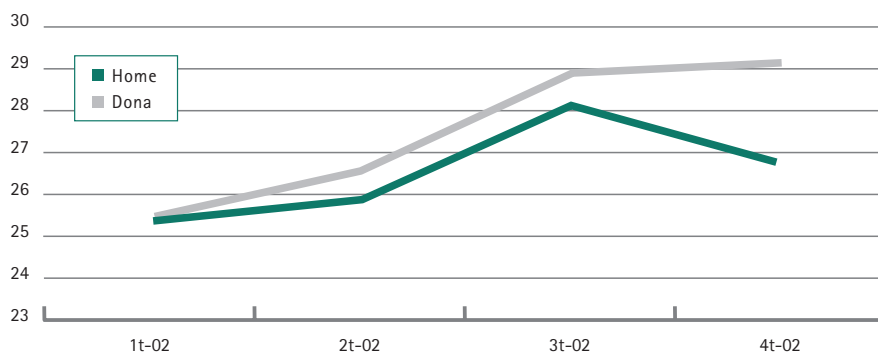
Quant al gènere, es pot observar que el grup femení és el que presenta les taxes de temporalitat més altes durant l'any 2002, a diferència de l'any passat. La taxa de temporalitat se situa en el 27,6% per a les dones, i en el 26,5% per als homes durant el 2002. (Vegeu el gràfic II-4.)

Les taxes de temporalitat, per grups d'edat, ens mostren que les taxes més elevades es donen en els grups més joves, que presenten taxes del 84,5% per al tercer trimestre. D'altra banda, els grups de major edat són els que

mostren unes taxes més baixes. (Vegeu el quadre II-15).

Si es fa l'anàlisi de la temporalitat per tipus de jornada, s'observa un descens de la temporalitat tant en la jornada completa com en la parcial. Així, la taxa per als assalariats en jornada completa disminueix respecte de l'any anterior en 2,7 punts, i per als que treballen en jornada parcial el descens és de gairebé 13 punts. Tot i la forta baixada, la taxa de temporalitat en la jornada parcial continua essent molt elevada. L'any 2002 se situa en el 32,9%. (Vegeu el quadre II-16.)

Gràfic II-4
Taxes* de temporalitat, per sexe: dades trimestrals (2002)

* Percentatge de temporals respecte del total d'assalariats, per gènere.

Font: INE, enquesta de població activa.

QUADRE II-15. TAXES DE TEMPORALITAT, PER GRUPS D'EDAT: DADES TRIMESTRALS (2002)

	1t-02	2t-02	3t-02	4t-02
16-19 anys	77,15	75,66	84,45	78,50
20-24 anys	49,51	52,34	59,68	54,24
25-54 anys	21,56	22,24	23,35	24,06
55 anys o més	9,76	12,24	8,50	7,80

Font: INE, enquesta de població de activa.

**QUADRE II-16. TAXES DE TEMPORALITAT DELS ASSALARIATS,
PER TIPUS DE JORNADA: ILLES BALEARS (2001-2002)**

	Mitjana de 2001	Mitjana de 2002
Jornada completa	29,2	26,5
Jornada parcial	45,8	32,9
Total	30,3	27,0

Font: INE, enquesta de població activa.

1.2.3. ELS OCUPATS I ELS ASSALARIATS, PER TIPUS DE JORNADA, PER SEXE I PER SECTOR ECONÒMIC

Durant l'any 2002 va augmentar en relació amb l'any anterior el nombre d'ocupats a temps parcial en 887 persones (un 3,6% més). Si només ens referim als assalariats, el nombre de persones que treballen a temps parcial va augmentar també un 8,2% respecte de l'any anterior.

Si feim l'anàlisi pel que fa al conjunt de treballadors ocupats a temps complet, podem observar que també experimenten un increment en termes relatius del 4,5%, i també la categoria de treballadors assalariats, que augmenta un 5,4%. (Vegeu el quadre II-17.)

L'enquesta de població activa estima com a mitjana per al 2002 un total de 25.288 ocupats a temps parcial, i 21.289 assalariats. El percentatge de dones ocupades a temps parcial l'any 2002 és del 78,6% i del 82,8% respecte del total de treballadors assalariats a temps parcial. D'aquesta manera, es constata la sobrerrepresentació femenina en el treball a temps parcial.

Si s'analitzen, en canvi, les dades del nombre d'ocupats a temps complet, s'observa que les dones hi tenen una participació baixa. D'aquesta manera, només trobam un 37,6% de dones en el total d'ocupats a temps complet. Quant a la categoria de treballadors assalariats a temps complet, la distribució segueix el mateix patró, ja que només el 40% de treballadors assalariats a jornada completa són dones.

**QUADRE II-17. OCUPATS I ASSALARIATS, PER TIPUS DE JORNADA
I PER SEXE (2001-2002)**

	Ocupats				Assalariats			
	Jornada completa		Jornada parcial		Jornada completa		Jornada parcial	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Mitjana 2001	216.054	121.913	6.193	18.208	168.462	106.975	3.757	15.913
Mitjana 2002	220.218	132.870	5.411	19.877	174.059	116.214	3.669	17.620

Font: INE, enquesta de població activa.

**QUADRE II-18. OCUPATS I ASSALARIATS, PER SECTOR ECONÒMIC
I PER SEXE: ILLES BALEARS (2001-2002)**

	Ocupats				Assalariats			
	Homes		Dones		Homes		Dones	
	2002 (milers)	% var. 02/01	2002 (milers)	% var. 02/01	2002 (milers)	% var. 02/01	2002 (milers)	% var. 02/01
Total	225,6	1,5	152,7	9,0	177,7	3,2	133,8	8,9
Agricultura	5,4	-8,6	2,0	56,4	2,2	-4,7	0,4	-1,0
Indústria	25,3	-3,0	9,2	0,2	21,3	3,2	8,1	2,4
Construcció	54,1	-2,6	3,5	69,5	44,0	-7,4	2,4	28,3
Serveis	140,9	4,5	138,1	8,2	110,3	8,3	123,0	9,1

Font: INE, enquesta de població activa.

En el quadre anterior es recull el nombre de treballadors ocupats i assalariats per sexe i per sector econòmic. L'any 2002 creix tant el nombre d'assalariats, amb un 5,6% (3,2% d'homes i 8,9% de dones), com el nombre total d'ocupats, que augmenta un 4,4% (1,5% d'homes i 9% de dones). (Vegeu el quadre II-18.)

Si ens fixam en els sectors econòmics, veim que les dones estan ocupades majoritàriament en el sector serveis. Segons les dades del 2002, més del 90% de les dones, tant si són assalariades com ocupades, treballen en activitats que es vinculen al sector serveis. Per contra, si s'analitzen els treballadors homes, les dades posen de manifest que en aquest col·lectiu es dona una distribució major en els diferents sectors, encara que no es pot obviar la forta concentració de treballadors masculins en el sector serveis. D'aquesta manera, l'any 2002 el percentatge de treballadors homes ocupats en els serveis és al voltant del 62% per a ambdues categories (total d'ocupats i assalariats); el 24% dels ocupats treballen en el sector de la construc-

ció; l'11,2%, en la indústria, i la resta, en el sector agrícola.

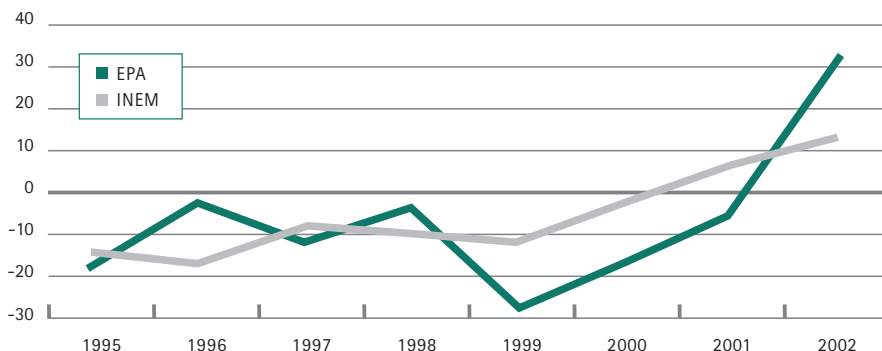
1.2.4. L'ATUR REGISTRAT, LES DEMANDES D'Ocupació I LES COL·LOCACIONS REGISTRADES

Pel que fa a l'atur, l'any 2002 presenta un augment significatiu respecte de l'any anterior, tant si es considera com a font l'enquesta de població activa com si es té en compte l'atur registrat en les oficines del Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB). (Vegeu el gràfic II-5.)

A partir de l'any 2000 comença un augment sostingut en les xifres de l'atur. L'any 2002 els registres de les oficines del Servei d'Ocupació de les Illes Balears presenten un increment del 14,2% respecte de l'any 2001, i passa d'haver-hi 22.700 aturats registrats a haver-n'hi 25.917.

D'altra banda, l'any 2002 l'enquesta de població activa mostra un augment del 32,5%, en passar de 22.478, l'any 2001, a 29.917.

Gràfic II-5
Evolució de l'atur* segons l'EPA i el registrat a l'INEM: Illes Balears (1995-2002)

* Percentatge de variació respecte de l'any anterior.
Font: INE, enquesta de població activa.

Si la xifra d'atur s'analitza en termes de gènere, s'observa que el 57,1% (14.789) del total de persones aturades durant l'any 2002 són dones, mentre que el 42,9% (11.128) són homes. Aquests valors evidencien d'una manera clara que l'atur a les Balears està fortament feminitzat i que el col·lectiu femení encapçala el rànquing de desocupació. L'atur femení se centra en les dones entre els 20 i els 34 anys, grup que acapara el 49,2% del total de dones aturades.

S'observa, com l'any anterior, un descens de les col·locacions respecte de l'any 2001. Així, s'ha passat de 371.521 a 339.200, la qual cosa en termes relatius significa un 8,6% menys.⁶ D'altra banda, les demandes d'ocupació han augmentat un 13,6%, una incidència

semblant a la de l'atur registrat (14,2%). (Vegeu el gràfic II-6.)

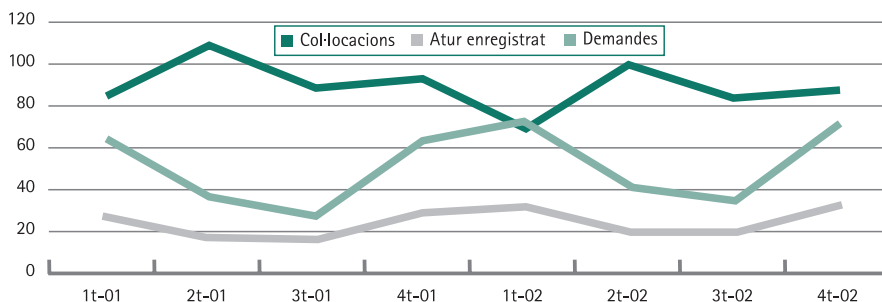
S'ha de precisar que les col·locacions que han gestionat les oficines del Servei d'Ocupació de les Illes Balears només representen al voltant del 5% del total de col·locacions.

1.2.5. Els fluxos d'entrada i de sortida

Analitzam a continuació les entrades en el mercat de treball a través de l'evolució de la contractació registrada en el Servei d'Ocupació de les Illes Balears, que és una de les perspectives des de la qual es poden aproximar dades sobre el volum d'entrades a l'activitat laboral. També

6. La mitjana de col·locacions per trimestre se situà en 84.800.

Gràfic II-6
Atur registrat, demandes de treball i de col·locacions:
dades trimestrals (2001-2002) (en milers)

Font: INEM-SOIB.

s'inclouen en aquest apartat les dades sobre les sortides de l'ocupació que institucionalment es conceptuen com a acomiadaments i que, per descomptat, són tan sols una part del total de les sortides de l'ocupació, en general referides a l'ocupació de durada més estable o indefinida. Al marge queden altres vies d'extinció de la relació laboral. Entre les que tenen un volum major hi ha les de la contractació temporal o de durada determinada, i altres com les associades a l'acompliment del cicle vital de les persones (la jubilació, entre aquestes), o les que deriven de distintes contingències (per exemple, la incapacitat laboral).

1.2.5.1. La contractació

L'anàlisi de la contractació al llarg de 2002, ens dona una xifra de 349.744 contractes, la qual cosa suposa una reducció

en termes relatius del 8,9% respecte de l'any 2001. La distribució de les contractacions, segons les modalitats contractuals, mostra que el 89,9% del total de contractes registrats l'any 2002 són de caràcter temporal i el 10,1% són de caràcter indefinit. És a dir, això ens dona una taxa de rotació de 3,7 contractes per any per al col·lectiu de 83.962 treballadors temporals, que representen el 27% de la població assalariada a les Balears.⁷

Per a Espanya, la distribució dels contractes segueix un mateix patró ja que el 9% de contractes registrats són de modalitat indefinida i el 91% restant són temporals. Així doncs, s'observa una vegada més que el pes de la contractació indefinida és poc important respecte de la contractació temporal, però més d'un punt superior en el cas de les Balears. (Vegeu el quadre II-19.)

7. Vegeu l'apartat 1.2.2.

**QUADRE II-19. CONTRACTES REGISTRATS, PER MODALITAT
DE CONTRACTACIÓ: ILLES BALEARS (2000-2002)**

	2000	2001	2002	Var. 02/01	Var. (%)
Contractes indefinits					
Temps complet					
Ordinaris	8.339	7.759	6.935	-824	-10,62
Discapacitats	261	302	187	-115	-38,08
Foment de l'ocupació	9.456	4.790	3.685	-1.105	-23,07
Conversió a indefinit	3.450	12.157	9.866	-2.291	-18,85
Subtotal a temps complet	21.506	25.008	20.673	-4.335	-17,33
Temps parcial					
Temps parcial	3.865	3.670	5.042	1.372	37,38
Fix discontinu	9.193	8.888	9.586	698	7,85
Subtotal a temps parcial	13.058	12.555	14.628	2.073	16,51
Subtotal contractes indefinits	34.564	37.563	35.301	-2.262	-6,02
Contractes de durada determinada					
Temps complet					
Obra i servei	79.507	82.075	74.122	-7.953	-9,69
Eventual per circumstàncies de la producció	191.735	185.608	162.075	-23.533	-12,68
Interinitat	14.774	14.542	14.493	-49	-0,34
Jubilació esp. (64 anys)	56	45	38	-7	-15,56
Discapacitats	192	201	187	-14	-6,97
Discapacitats en CEE	210	210	31	-179	-85,24
Altres	2.547	2.613	1.318	-1.295	-49,56
Subtotal a temps complet	289.021	285.294	252.264	-33.030	-11,58
Temps parcial					
Temps parcial	57.556	58.143	58.851	708	1,22
Jubilació parcial	0	0	29	29	
Relleu	41	51	38	-13	-25,49
Subtotal a temps parcial	57.597	58.194	58.918	724	1,24
Subtotal de contractes de durada determinada	346.618	343.488	311.182	-32.306	-9,41

continua

QUADRE II-19. CONTRACTES REGISTRATS, PER MODALITAT DE CONTRACTACIÓ: ILLES BALEARS (2000-2002)

	2000	2001	2002	Var. 02/01	Var. (%)
Contractes formatius					
Formació	2.627	2.065	2.391	326	15,79
Pràctiques a temps complet	755	580	682	102	17,59
Pràctiques a temps parcial	140	154	188	34	22,08
Subtotal de contractes formatius	3.522	2.799	3.261	462	16,51
Total de contractació	384.704	383.850	349.744	-34.106	-8,89

Font: SOIB.

La distribució de la contractació per sexes és la següent: 146.898 contractes registrats per a les dones (42% sobre el total de contractació), de la qual cosa resulta una reducció del 8,4% respecte de l'any passat, i 202.846 nous contractes per als homes (58% sobre el total de la contractació), amb una reducció del 9,3% respecte del 2001. Aquests percentatges ens confirmen, una vegada més, que segueixen essent els homes els que es col·loquen més i els que obtenen unes xifres d'ocupació majors.

Per edats, si s'estableixen dos grans grups, el de menors de 29 anys i el de persones de 29 anys o més, el primer grup representa un 54% i el segon, un 46%.

D'entre el total de contractes indefinits a temps complet que s'han registrat l'any 2002, les modalitats que tenen un pes major i que sobresurten són les de conversió a indefinit (47,7%), l'indefinit ordinari (33,5%) i el de foment de l'ocupació (17,8%). La resta (el 0,9%) són contractes per a persones discapacitades.

Pel que fa als contractes indefinits a temps parcial, destaca el fix discontinu,

que representa el 65,5% d'aquesta modalitat. La resta són contractes ordinaris a temps parcial.

Durant l'any 2002, la contractació temporal a temps complet fou de 252.264 contractes (sobre un total de 349.744) i concentrà el 72,1%. L'anàlisi per figures contractuals revela la forta incidència de l'eventual per circumstàncies de la producció, ja que, respecte del total de contractes de durada determinada a temps complet, el 64,2% és d'aquesta modalitat i el 69,4% són per una durada inferior als tres mesos. La resta de modalitats significatives de contractació temporal a temps complet són d'obra i servei (29,4%) i d'interinitat (5,7%).

La contractació de durada determinada a temps parcial (18,9% respecte del conjunt de contractes de durada determinada) també té un pes important dins la contractació registrada l'any 2002.

Els contractes formatius, tant a temps complet com a temps parcial, concentren el 0,9% del total de contractes, amb una xifra absoluta de 3.261 contractes.

Si es fa l'anàlisi amb relació a les ocupacions més contractades,⁸ les primeres deu ocupacions concentren el 71% de la contractació registrada l'any 2002. La primera ocupació que ens trobem, és la dels cambrers en general, amb un 12,3% —42.918 contractes—, seguida de molt a prop per personal de neteja (12,2%) —42.573 contractes—; picapedrer (10,2%) —35.506 contractes—; peons de la construcció d'edificis (8,1%) —28.427 contractes—, i taquígrafs i mecanògrafs (7,9%) —27.701 contractes. És a dir, que el 50,6% de la contractació total es concentra en cinc ocupacions. (Vegeu el quadre II-20.)

Si es fa l'anàlisi a partir del nivell d'estudis de les persones amb contracte registrat durant l'any 2002, s'observa que el 5,5% de persones treballadores de les 10 pri-

meres ocupacions no tenen els estudis finalitzats; de la mateixa manera, el 78,8% de les persones contractades tenen acabada la primera etapa secundària, ja sigui amb o sense títol (per al conjunt de contractes la distribució és molt semblant, el 79,7%). Tan sols el 13,5% d'aquests treballadors tenen estudis de batxiller i de formació professional, tant de grau mitjà com superior, i només el 2,2% tenen estudis universitaris (el 2% per al total de la contractació).

En conseqüència, els treballadors accedeixen al mercat de treball amb un nivell d'estudis que en termes generals no ultrapassa els estudis de nivell mitjà. Altrament, està comprovat que la millora del nivell educatiu del capital humà afavoreix els processos d'innovació. (Vegeu l'apartat 6 del capítol III.)

QUADRE II-20. LES 10 OCUPACIONS MÉS CONTRACTADES A LES ILLES BALEARS (2002)

	Absoluts	%	Acumulat
Cambrers, bàrmans i assimilats	42.918	12,3	12,3
Personal de neteja d'oficines, hotels	42.573	12,2	24,4
Picapedrers	35.506	10,2	34,6
Peons de la construcció d'edificis	28.427	8,1	42,7
Taquígrafs i mecanògrafs	27.701	7,9	50,6
Dependents i exhibidors en tendes, magatzems, quioscs	25.564	7,3	57,9
Peons del transport i descarregadors	16.197	4,6	62,6
Operadors de grues, camions i maquinària	11.985	3,4	66,0
Cuiners i altres preparadors de menjars	11.981	3,4	69,4
Taxistes i conductors d'automòbils i furgonetes	5.327	1,5	71,0
Total de les 10 ocupacions	248.179		71,0

Font: SOIB.

8. Vegeu: *Informe Ocupacions 2002*, Observatori Laboral, SOIB.

QUADRE II-21. NOMBRE DE CONTRACTES DE POSADA A DISPOSICIÓ A LES ETT REGISTRADES A LES ILLES BALEARS, SEGONS LA MODALITAT CONTRACTUAL (2000-2002)

	Obra i servei	Eventual	Interinitat	Interinitat en p. selecció	Total
2000	3.237	4.481	120	8	7.846
2001	2.762	4.531	68	14	7.375
2002	2.815	4.554	107	0	7.476
Gener	107	150	8	0	265
Febrer	112	177	3	0	292
Març	149	312	13	0	474
Abril	191	298	10	0	499
Maig	322	405	8	0	735
Juny	295	533	6	0	834
Juliol	310	602	17	0	929
Agost	310	743	20	0	1.073
Setembre	361	596	4	0	961
Octubre	321	387	7	0	715
Novembre	112	186	2	0	300
Desembre	225	165	9	0	399

Font: Conselleria de Treball i Formació.

Per acabar, l'anàlisi de la contractació a través d'empreses de treball temporal (ETT) mitjançant els contractes de posada a disposició que se subscriuen entre aquestes empreses i les usuàries va experimentar al llarg del 2002 un lleuger increment respecte de l'any 2001, en concret un 1,4% més. (Vegeu el quadre II-21.)

La distribució per modalitats de contractació gairebé no varia respecte dels anys anteriors, ja que s'observa, com en la resta de la contractació, una certa estabilitat en el creixement dels contractes even-

tuals, i també un gran dinamisme en els d'obra i servei. Així doncs, durant el 2002 els contractes eventuais representaren el 60,9% del total de contractes registrats per les empreses de treball temporal. En segon lloc, se situen els contractes d'obra i servei (el 37,7%), i els d'interinitat, només amb un 1,4% respecte del total de la contractació.

1.2.5.2. Els contractes dels treballadors estrangers⁹

El total de treballadors estrangers registrats a les Balears durant l'any 2002 fou

9. Vegeu les observacions que es fan en l'apartat 1.1.1 en relació amb l'evolució dels treballadors estrangers afiliats a la Seguretat Social.

de 38.889 (5,7% sobre el total de treballadors estrangers a Espanya) i el nombre de contractes, 63.289 (4,8% del total de contractes). Respecte de l'any 2000, el volum de contractació d'aquest col·lectiu ha augmentat un 40,6%.

A les Balears els treballadors de l'Europa occidental, tot i ser el col·lectiu més nombrós, amb un 35,9% dels contractes, han perdut importància respecte de l'any 2000. Com en el conjunt d'Espanya, els treballadors provinents de l'Amèrica central i del Sud són els que experimenten un increment major, la qual cosa significa que passen de representar un 7,8% del total de contractes estrangers, l'any 2000, a un 25,2%, l'any 2002. (Vegeu el quadre II-22.)

El Marroc passa a ser el país que més mà d'obra subministra a les Balears, amb un 15,5% del total dels contractes registrats l'any 2002 en els treballadors estrangers, per davant dels països de la Unió Europea.

A les Illes la distribució dels contractes per grups d'edat mostra un percentatge inferior pel que fa als menors de 29 anys (46,2%) per comparació als majors de 29 anys (53,8%). I per gènere, tot i que no és tan accentuat com en el conjunt de l'Estat, també es registra un percentatge de contractes major en els homes (64,1%) que en les dones (35,9%).

S'observen diferències significatives si s'analitza el sexe i l'edat segons la zona de procedència dels treballadors estrangers. Així, els treballadors més joves provenen de l'Àfrica i els treballadors majors de 45 anys són europeus i nord-americans.

Per a les Balears l'activitat econòmica que té un pes major és l'hoteleria, que aglutina el 31,6% del total de contractes registrats pel que fa als treballadors estrangers, seguida de la construcció, amb un 26,5%. L'activitat immobiliària, de lloguer i de serveis empresarials, se situa en tercer lloc, amb un 14,6%, i el comerç,

QUADRE II-22. NOMBRE DE CONTRACTES REGISTRATS EN ELS TREBALLADORS ESTRANGERS A LES ILLES BALEARS, SEGONS LA ZONA DE PROCEDÈNCIA (2002)

	2002	%
Europa occidental	22.745	35,9%
Europa de l'Est	1.835	2,9%
Magrib	11.926	18,8%
Resta de l'Àfrica	4.827	7,6%
Amèrica del Nord	112	0,2%
Amèrica central i del Sud	15.972	25,2%
Carib	2.028	3,2%
Altres	3.844	6,1%
Total	63.289	100%

Font: INEM-SOIB.

en quarta posició, amb un 7,8% del total de la contractació.

És interessant analitzar les seccions d'activitat dels contractes registrats en els treballadors estrangers segons les zones de procedència. Els europeus es concentren majoritàriament en l'activitat hotelera (45,1%) i en la gestió immobiliària (14,9%), i els alemanys controlen gran part del negoci immobiliari. Els treballadors procedents del Magrib treballen majoritàriament en la construcció, amb un 60,4% dels contractes registrats durant l'any 2002, l'activitat amb un pes major. Pel que fa als treballadors de l'Amèrica central i del Sud, es concentren pràcticament a parts iguals en la construcció (27,7%) i en l'hoteleria (27%). Els treballadors de la resta de l'Àfrica s'aglutinen majoritàriament en la construcció (40,7%).

La contractació segons els grans grups de qualificació ens dona una distribució en què el 39,2% dels contractes es concentra en el grup de treballadors no qualificats i, en segon lloc, amb un 29,6%, en els treballadors de serveis de restauració, els personals i els venedors de comerç.

Finalment, pel que fa a la distribució de la contractació en els treballadors estrangers segons la modalitat contractual a les Illes, ens indica que la modalitat amb un pes major és l'eventual a temps complet, amb un 45%, seguida dels contractes d'obra i servei, amb un 25,6%, i dels

contractes temporals a temps parcial, amb un 19,8%. Els contractes indefinits només representen un 7,6% pel que fa a aquest col·lectiu.

1.2.5.3. L'extinció i els acomiadaments

L'objectiu d'aquest apartat és analitzar els afers sotmesos al sistema jurídic institucional de control de les decisions d'extinció del contracte de treball que estan en mans de l'Administració pública (expedients en regulació d'ocupació i conciliacions en la Secció de Mediació, Arbitratge i Conciliació, SMAC).

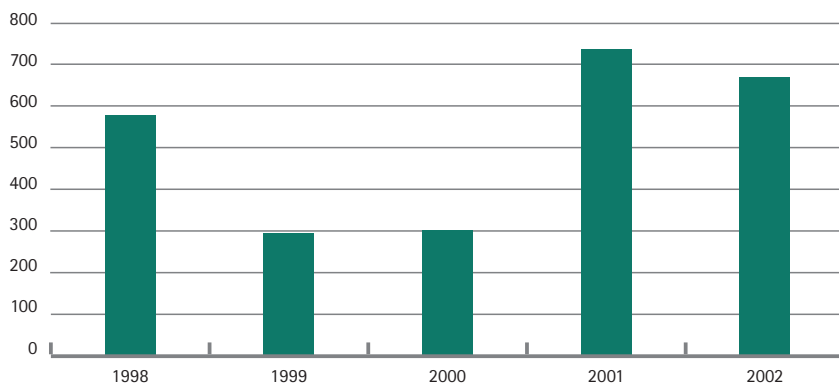
Amb relació a l'any 2002, el nombre de treballadors afectats per mesures d'extinció a les Balears és de 673 persones, la qual cosa reflecteix una disminució en termes relatius del 8,6% respecte de l'any 2001. (Vegeu el gràfic II-7.)

Respecte del nombre de conciliacions individuals en matèria d'acomiadament a les Balears, l'any 2002, foren 3.863. Si es comparen aquestes dades amb les del 2001, en resulta una reducció del 40%. Aquesta disminució espectacular es deu a la tasca de conciliació individual assumida pel TAMIB a partir de l'1 de gener de 2002. També es varen donar un total de 10 conciliacions col·lectives, enfront de les 13 de l'any 2001. El total de treballadors afectats fou 5.347. (Vegeu el quadre II-23.)¹⁰

10. Amb relació a l'SMAC i al TAMIB, vegeu el punt 5 de l'apartat B.1 dels suggeriments de la primera part i l'apartat 1.6.

Gràfic II-7

Treballadors afectats per les mesures d'extinció en expedients autoritzats a les Illes Balears (1998-2002)

Font: MTAS.

QUADRE II-23. CONCILIACIONS COL·LECTIVES A LES ILLES BALEARS (1995-2002)

	Conciliacions individuals				Conciliacions col·lectives		
	Acabades	En matèria d'acomiadament acabades	En matèria d'acomiadament amb avinença	Quantitats acordades en acomiadaments mils d'euros	Acabades	Treballadors afectats per c. acabades	Empreses afectades per c. acabades
1995	8.487	4.472	2.816	26.749	23	2.736	23
1996	8.995	4.854	3.031	32.697	21	2.821	21
1997	8.509	4.684	3.150	40.514	35	6.269	35
1998	8.253	4.972	3.439	30.038	15	3.010	15
1999	8.751	5.028	3.550	30.615	5	1.165	5
2000	8.879	5.505	4.055	35.807	27	8.521	27
2001	9.420	6.443	4.650	45.286	13	4.275	13
2002	6.019	3.863	2.668	35.608	10	5.347	10

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials.

1.3

LA NEGOCIACIÓ COL·LECTIVA

En aquest apartat tractam primerament l'anàlisi comparada de la negociació col·lectiva de les Balears en relació amb Espanya, i seguidament passam a presentar les característiques principals que té la negociació col·lectiva a les Balears.

1.3.1. ANÀLISI COMPARADA DE LES BALEARS AMB RELACIÓ A ESPANYA

El nivell mitjà dels salaris a les Balears se situa, l'any 2002, en el 89,4 respecte de la mitjana 100 de l'Estat.¹¹ Altrament, durant l'any 2002, i segons les dades del Ministeri de Treball i Afers Socials (MTAS), es tancaren a les Illes Balears 64 convenis col·lectius. D'aquests, 48 són convenis d'empresa i la resta són convenis d'altres àmbits. Per al conjunt d'Espanya, el total de convenis signats és de 3.863, el 74,3% dels quals són convenis d'empresa.

Els convenis d'àmbit regional a les Balears afectaren 186.493 treballadors i 44.742 empreses, als quals s'haurien d'afegir els d'àmbit estatal.

Les Balears, atesa l'estructura productiva, és una de les comunitats autònomes en què se subscripiren menys convenis col·lectius. Suposa un 1,7% del total de convenis signats en el conjunt d'Espanya. (Vegeu el quadre II-24.)

Si es té en compte que, segons les dades de l'enquesta de població activa, la població ocupada assalariada l'any 2002 fou de 311.562 persones, i que les dades sobre els convenis col·lectius registrats mostren que afecten a 186.493 treballadors, es pot deduir que la cobertura de la negociació col·lectiva és al voltant d'un 59,9%. Pel que fa a Espanya aquest percentatge és inferior, atès que els convenis afecten 5.377.594 treballadors, la qual cosa representa una taxa de cobertura del 41%. De totes maneres, segons indica la memòria del CES per a Espanya, aquestes dades s'han d'agafar amb molta cautela.¹² Efectivament, la manera peculiar amb la qual es confecciona l'estadística de convenis col·lectius, afegit al fet que a les Illes Balears moltes activitats estan cobertes per convenis col·lectius estatals i convenis de vigència plurianual, ens condueix a determinar que la cobertura real de la negociació col·lectiva es troba a l'entorn del 90%.

11. Vegeu l'apartat 1.1.4.

12. "Téngase presente que el registro de la totalidad de convenios firmados durante el año 2002 puede prolongarse varios meses, por ello la información obtenida de los convenios registrados durante el año 2002 es parcial y los resultados obtenidos un tanto provisionales. Asimismo, conviene recordar que en la información estadística que se presenta sobre empresas y trabajadores afectados por la negociación colectiva puede existir un solapamiento de cifras, por un lado, porque existen multitud de unidades de negociación territoriales e incluso funcionales que se superponen, por otro, por la posibilidad de que una misma empresa pueda estar afectada por más de un convenio, al poder adoptarse éste para una determinada categoría o grupo profesional o para cada centro de trabajo" Vegeu la Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral de España en 2002. (p. 378). CES del Regne d'Espanya. Madrid, 2003.

QUADRE II-24. CONVENIS, TREBALLADORS AFECTATS I AUGMENT SALARIAL PACTAT, SEGONS L'ÀMBIT FUNCIONAL I PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2002)

	Total de convenis				Convenis d'empresa				Convenis d'altres àmbits			
	Convenis		Empreses		Treballadors		Augment salarial		Convenis		Treballadors	
	Convenis	Empreses	Convenis	Empreses	Treballadors	Convenis	Treballadors	Augment salarial	Convenis	Empreses	Treballadors	Augment salarial
Andalusia	593	167.871	1.064.072	3,25	447	62.174	2,63	146	1.001.898	3,29		
Aragó	170	19.924	179.365	3,15	124	28.740	2,69	46	150.625	3,24		
Astúries	121	19.319	123.245	2,91	94	29.275	3,10	27	93.970	2,85		
Illes Balears	64	44.742	186.493	3,63	48	4.687	2,84	16	181.806	3,65		
Illes Canàries	162	27.522	214.682	3,13	135	14.461	2,72	27	200.221	3,15		
Cantàbria	106	3.329	34.653	3,14	82	10.894	2,69	24	23.759	3,35		
Castella-la Manxa	176	25.926	175.428	3,11	117	15.903	2,58	59	159.525	3,16		
Castella i Lleó	351	40.735	216.522	3,03	221	28.412	2,57	130	188.110	3,10		
Catalunya	561	140.498	1.203.792	2,82	447	87.375	2,42	114	1.116.417	2,85		
Comunitat Valenciana	325	84.494	655.697	3,04	207	27.989	2,43	118	627.708	3,07		
Extremadura	70	11.164	36.665	3,15	47	3.202	2,90	23	33.463	3,18		
Galícia	273	29.523	214.977	3,23	210	33.023	2,82	63	181.954	3,30		
Madrid	299	74.854	550.109	2,84	258	91.660	2,46	41	458.449	2,92		
Múrcia	78	17.631	137.886	3,47	42	4.324	2,69	36	133.562	3,49		
Navarra	112	11.422	93.064	3,16	84	13.450	3,33	28	79.614	3,13		
País Basc	313	22.638	253.127	3,25	246	41.785	2,92	67	211.342	3,32		
La Rioja	45	4.359	27.615	2,89	29	2.769	2,82	16	24.846	2,90		
Ceuta i Melilla	44	1.930	10.202	3,27	32	1.300	3,06	12	8.902	3,30		
Espanya	3.863	747.881	5.377.594	3,14	2.870	501.423	2,76	993	4.876.171	3,18		

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials, estadística de convenis col·lectius de treball.

La negociació col·lectiva per sectors d'activitat econòmica mostra que el nombre major de convenis s'aglutina en el sector serveis (un 64,1%), seguit del sector industrial (un 32,8%). Quant al conjunt d'Espanya, el sector serveis és també el que concentra un nombre major de convenis, tot i que el percentatge és menor (58,6%). Pel que fa al nombre de treballadors afectats, el sector serveis, amb més de 134.644 treballadors —un 72,2% del total de treballadors afectats per convenis—, és el que concentra més treballadors les condicions laborals dels quals es regulen mitjançant convenis.

La mitjana relativa al nombre de treballadors per conveni ens indica la dimensió major o menor dels convenis segons els sectors d'activitat. S'observa clarament que la construcció és el sector que té una dimensió major, ja que un sol conveni afecta 44.192 treballadors. Per contra, la dimensió menor es dona en el sector industrial. (Vegeu el quadre II-25.)

L'augment salarial pactat a les Illes durant l'any 2002 fou del 3,6%,¹³ percentatge superior al del conjunt de l'Estat, en què fou del 3,1%. Per sectors d'activitat a les Balears, el sector serveis, amb un 3,7%, és el que experimenta un augment salarial pactat major. El segueix el sector de la construcció, amb un 3,5%. Quant al conjunt d'Espanya, el sector de la construcció és el que experimenta un increment major (3,5%).

Si volem aprofundir més i ens referim a les activitats econòmiques en què s'han tancat més convenis, observam que les activitats associatives, recreatives i culturals, amb 8 convenis, són l'activitat que n'aglutina un nombre major. La segueixen la indústria alimentària, de begudes i de tabacs, amb 6, i el transport terrestre i per canonades, les activitats sanitàries, veterinàries i de serveis socials, i altres activitats empresarials, amb un total de 5 convenis cada grup (vegeu el quadre II-26).

QUADRE II-25. CONVENIS, TREBALLADORS AFECTATS I AUGMENT SALARIAL PACTAT PER SECTORS D'ACTIVITAT (2002)

	Illes Balears			Total nacional		
	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)
Total	64	186.493	3,63	4.217	7.808.123	3,05
Agrari	1	13	2,50	86	589.007	3,49
No agrari	63	186.480	3,63	4.131	7.219.116	3,01
Indústria	21	7.644	2,74	1.605	2.538.094	2,84
Construcció	1	44.192	3,50	56	771.036	3,52
Serveis	41	134.644	3,73	2.470	3.909.986	3,03

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials, estadística de convenis col·lectius de treball.

13. Aquestes dades del Ministeri es matisen en l'apartat següent.

QUADRE II-26. CONVENIS, TREBALLADORS AFECTATS I AUGMENT SALARIAL PACTAT PER SECTORS D'ACTIVITAT (2002)

	Illes Balears			Total nacional		
	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)
Pesca i aquicultura	1	13	2,5	10	1.313	3,28
Extracció de minerals no energètics	2	45	2,7	38	10.325	4,1
Indústria d'aliments, begudes i tabac	6	682	3,2	374	276.491	2,85
Indústria del cuir i del calçat	1	340	3,0	18	69.156	2,97
Indústria de la fusta i del suro	1	3.306	2,3	76	163.157	2,67
Indústria del paper, les arts gràfiques i l'edició	2	336	2,6	110	171.270	2,97
Producció de productes minerals no metàl·lics	2	1.739	3,0	136	156.188	2,87
Fabricació de productes metàl·lics, exc. maquinària	1	800	3,5	194	827.944	3,02
Fabr. d'instruments mèdics de precisió i sim.	1	200	3,0	10	5.856	2,50
Fabr. de mobles. Altres ind. manufact. Reciclatge	2	41	2,0	33	14.709	3,01
Producció i distribució d'electricitat, gas i aigua	3	155	2,5	128	34.808	2,44
Construcció	1	44.192	3,5	56	771.036	3,52
Venda i reparació de vehicles. Venda de combustible	1	61	2,5	63	56.937	2,5
Comerç al detall. Reparacions domèstiques	1	35.000	3,1	211	1.262.163	2,64
Hoteleria	2	81.887	4,0	118	541.092	3,13
Transport terrestre i per canonades	5	9.178	4,7	177	158.859	3,08
Transport marítim i fluvial	2	142	2,8	31	1.681	2,63
Comunicacions	3	210	2,4	171	86.242	2,32
Immobiliàries. Lloguer de béns mobles	1	1.792	2,9	16	5.019	2,93
Activitats informàtiques. Investigació i desenvolupament	1	24	2,0	13	2.026	2,36
Altres activ. empresarials	5	856	3,1	265	647.598	4,66
IAdm. pública. Defensa, Seg. Social. Org. extraterritorials	2	202	2,0	384	98.432	2,29

continua

QUADRE II-26. CONVENIS, TREBALLADORS AFECTATS I AUGMENT SALARIAL PACTAT PER SECTORS D'ACTIVITAT (2002)

	Illes Balears			Total nacional		
	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)
Educació	1	224	2,0	63	222.949	2,41
Activitats sanitàries, veterinàries i serveis socials	5	4.056	2,6	144	146.281	3,04
Activ. de sanejament públic	3	428	2,8	305	42.540	3,03
Activ. associatives recreatives i culturals	8	496	3,0	267	72.024	2,63
Activ. diverses de serveis personals	1	88	3,7	56	88.929	2,94
Total	64	186.493	3,6	3.467	5.935.025	3,05

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials, estadística de convenis col·lectius de treball.

1.3.2. LA NEGOCIACIÓ COL·LECTIVA A LES BALEARS

La negociació col·lectiva i les condicions sociolaborals dels treballadors de la nostra comunitat vénen determinades per diversos factors:

- El predomini d'empreses del sector serveis (77%), amb el 74,29% de l'ocupació, en què el nivell de retribucions és inferior als sectors industrials.
- L'estacionalitat i l'alta rotació en la contractació temporal, que té efectes tant en el nivell retributiu com en el de protecció social.¹⁴

- Les dificultats majors d'articular a través de la negociació col·lectiva mecanismes per corregir determinades disfuncions del mercat de treball.
- La baixa qualificació de les ocupacions que tenen més oferta.¹⁵
- La taxa d'ocupació femenina a les Balears és superior en més de 9 punts punts a la mitjana de l'Estat, que és del 34,9%.¹⁶

Pel que fa a l'anàlisi de la negociació col·lectiva a les Balears, l'1 de maig de 2003 estaven tancats definitivament en totes les clàusules 21 convenis col·lectius, que afecten un total de 227.180 persones treballadores. (Vegeu el quadre II-27.)

14. Vegeu els apartats 1.1.4 i 1.2.5.1.

15. Vegeu l'apartat 1.2.5.1.

16. Vegeu l'apartat 1.1.3. i 1.1.4.

**QUADRE II-27. CONVENIS DE TREBALLADORS SEGONS
EL TRAM D'AUGMENT SALARIAL**

	Convenis	Treballadors
Increment inferior al 3%	5	62.356
Inferior al 3,9%	5	4.402
Igual al 4%	8	158.428
Entre el 4,1% i 5%	2	1.452
Més del 5,1%	1	542
Total	21	227.180

Font: UGT.

De l'anàlisi d'aquest conjunt de convenis es desprèn el següent:

a) Salaris

L'increment salarial mitjà registrat en la negociació col·lectiva l'any 2002 significa el 4,17%.¹⁷ Si ho comparam amb l'objectiu salarial d'increment que es va marcar en l'Acord per a la negociació col·lectiva per a aquest exercici es comprova que s'ha complert en gran mesura. La nota menys satisfactòria ve donada per la pujada dels preus, amb l'índex de preus de consum (IPC) de l'any 2002 que ha augmentat fins al 4%, de manera que es dobla la previsió inicial per a tot l'any.¹⁸

De l'anàlisi de la negociació col·lectiva es poden treure les conclusions següents:

- El 47,6% dels convenis estudiats, que afecten el 29,4% dels treballa-

dors, han pactat una millora d'un punt de poder adquisitiu respecte de la inflació inicial prevista (que era del 2%). Com que s'ha disparat la inflació que preveia el Govern per a l'any 2002, s'ha produït una pèrdua de poder adquisitiu dels treballadors afectats per aquest grup de convenis, ja que no s'hi ha inclòs la clàusula de revisió salarial. En tot cas, aquesta desviació es podria recuperar normalment els propers anys amb la tònica de garantir el poder adquisitiu que ordinàriament es contempla en els convenis col·lectius.

- El 38% dels convenis analitzats, que afecten un 69,7% dels treballadors, han negociat increments salarials del 4%, o han pactat clàusules de revisió salarial que només garantien el manteniment del poder adquisitiu dels salaris.

17. El 3,7%, segons la Unió General de Treballadors (UGT).

18. L'IPC a les Balears per a l'any 2002 se situa en el 4,5%.

- El 9,5% dels convenis, que afecten el 0,6% dels treballadors, assolixen creixements salarials notables. Aquest col·lectiu ha pactat increments salarials superiors a la inflació de l'any analitzat.

b) Estabilitat

De cada vegada més, els convenis que tracten de contractació preveuen clàusules d'estabilitat en l'ocupació i de penalització de la contractació temporal.

c) Jornada

El 71,4% dels convenis estableixen la jornada màxima en termes anuals, i el 28,6% l'estableix en termes setmanals. Aconsegueixen reduccions de la jornada el 49,5% dels convenis. La jornada mitjana anual pactada és de 1.784,21 hores l'any, i la mitjana pactada en termes setmanals és de 39,5 hores. Des del 1984 fins al 2002 ha disminuït un 2,3%.

d) Seguretat i salut laboral

En aquest apartat ens referim al desplegament i a l'adaptació que fan els convenis en l'àmbit d'aplicació de la Llei de prevenció de riscos laborals i els reglaments aplicables.

Es poden trobar texts molt diferents a l'hora de tractar la seguretat i la salut dels treballadors en els distints convenis. Uns només recullen les clàusules més tradicionals: reconeixements mèdics anuals, l'obligació de contractar una pòlissa d'assegurança que cobreixi les diferents contingències una vegada aparegut el mal... Altres convenis encara preveuen complements salarials per penalitat, per toxicitat o per perill.

El 46,6% dels convenis recullen la creació de comissions paritàries de salut laboral.

e) Previsió social complementària

El 68,4% dels convenis de les Balears recullen premis de jubilació.

f) Complementos a les prestacions per incapacitat temporal

El 81% dels convenis analitzats, recull complements a les prestacions per incapacitat temporal (IT), el 53,4% d'aquests convenis, en tots els casos d'incapacitat; el 23,8%, en el cas d'accident de treball o de malaltia professional; el 4,8%, en cas d'accident, però amb requisits; i el 19%, no conté cap tipus de complement.

g) Plus d'antiguitat

El 61,9% dels convenis preveu complements salarials per fidelitat a l'empresa per a tots els treballadors que n'estan afectats (amb diferents percentatges); el 23,8% no preveu complements, i el 14,3% els preveu de manera parcial, segons l'any de contractació.

1.4

LA SINISTRALITAT LABORAL

L'evolució de l'índex de sinistralitat laboral per comunitat autònoma mostra un increment de 25 punts per Balears al llarg del període 1995-2001, situant-se, el 2001, com la comunitat autònoma amb l'índex més alt de tot l'Estat. (Vegeu al quadre II-28). Vista l'evolució positiva d'aquest

QUADRE II-28. EVOLUCIÓ DE L'ÍNDEX D'INCIDÈNCIA DE LA SINISTRALITAT LABORAL PER COMUNITATS AUTÒNOMES (1995-2001)

CC.AA	Índex de sinistralitat	
	1995	2001
Andalusia	52,0	68,8
Aragó	55,7	57,6
Astúries	96,2	84,4
Illes Balears	74,2	99,2
Canàries	76,5	82,3
Cantàbria	58,6	69,4
Castella La Manxa	55,7	82,9
Castella i Lleó	63,5	67,0
Catalunya	55,4	78,6
C. Valenciana	68,4	88,4
Extremadura	41,0	51,2
Galícia	49,5	62,7
Madrid	45,8	62,6
Múrcia	83,2	80,4
Navarra	70,7	79,0
País Basc	70,0	78,1
La Rioja	59,6	70,4

Font: Martí Parellada; Gemma García, La qualitat del treball. Una proposta d'indicador. Mimeo. Barcelona: Universitat de Barcelona, juny de 2003.

índex a Balears l'any 2002, possiblement permeti millorar la seva posició relativa regional. Aquesta elevada incidència de la sinistralitat laboral a Balears (Vegeu l'apartat 1.4), obeeix entre d'altres raons als ritmes elevats de creixement econòmic i de l'activitat que s'han donat en els darrers anys en determinades activitats econòmiques com és el cas del sector de la construcció, la qual cosa comporta un nivell elevat de rotació en la contractació temporal en determinades activitats professionals, que impossibilita tenir la qualificació adequada per al lloc de feina que sol·liciten les empreses.

La millora quant a aquest problema s'hauria d'abordar des de la posició d'establir la necessitat de seguir fomentant, en tots els àmbits, la cultura preventiva i el compliment de les normes, sense oblidar, tal com diu l'AI 2002, l'objectiu de facilitar-ne l'aplicació a les petites i mitjanes empreses.

L'evolució de la sinistralitat durant l'any 2002 ha sofert un canvi de tendència a la baixa i s'ha romput la dinàmica dels darrers cinc anys, ja que s'ha assolit la xifra de 28.808 accidents, la qual representa una reducció del 6% respecte de l'any passat. (Vegeu el quadre II-29.)

QUADRE II-29. ACCIDENTS EN LA JORNADA DE TREBALL AMB BAIXA, SEGONS EL GRAU DE LA LESIÓ: ILLES BALEARS (2001-2002)

	2001	2002	Variació	(%)
Lleus	30.321	28.577	-1.744	-5,8
Greus	307	227	-80	-26,1
Mortals	23	4	-19	-82,6
Total	30.651	28.808	-1.843	-6,0

Font: Institut de Salut Laboral de les Illes Balears (ISLIB).

Pel que fa als accidents mortals, se n'han registrat 4, i s'ha produït una disminució del 82,6% respecte de l'any anterior. Així també, els accidents greus han disminuït un 26,1% i els lleus, un 5,8%.

En termes d'incidència, és a dir, el nombre d'accidents en relació amb les persones exposades al risc o ocupades, l'evolució és lleugerament diferent, atès que en augmentar el nombre de persones ocupades disminueix l'índex d'incidència. Així, per al conjunt d'accidents, i per a l'any 2002, l'índex d'incidència fou de 92,7 (per cada 1.000 treballadors), gairebé 11 punts inferior al de l'any anterior. (Vegeu el quadre II-30.)

La distribució dels accidents per sectors econòmics presenta una forta concentra-

ció en el sector serveis; en concret, signifiquen el 57,4% del total dels accidents de l'any 2002. El segon sector que concentra el nombre major d'accidents és la construcció, amb un 31,2% del total dels accidents. Seguidament se situa el sector de la indústria, amb un 10% i, finalment, el sector agrari, que n'aglutina la resta, amb una mica més de l'1,4%. Aquests percentatges van estretament lligats a l'estructura del mercat de treball balear. Els índexs d'incidència han baixat de forma considerable en tots els sectors, tret del sector agrícola, que creix un 23%.

Les malalties professionals, que des del punt de vista legal són tota malaltia adquirida a conseqüència de la feina executada per compte d'altri (Llei 31/95, de prevenció de riscos laborals), mostren una

QUADRE II-30. ÍNDEX D'INCIDÈNCIA PER SECTORS D'ACTIVITAT: ILLES BALEARS (1999-2002)

	1999	2000	2001	2002
Agrari	1,12	1,14	1,07	1,26
Indústria	21,51	12,01	11,11	9,29
Construcció	19,12	32,40	31,54	28,96
Serveis	58,49	60,38	59,60	53,22
Total	102,36	105,94	103,32	92,73

Font: Institut de Salut Laboral de les Illes Balears (ISLIB).

evolució creixent des del 1998. Han passat d'un total de 146, l'any 1998, a 384, l'any 2002, la qual cosa significa que han augmentat un 163%.

1.5

LES POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

En aquest apartat es recullen les polítiques principals d'ocupació que la Conselleria de Treball i Formació ha posat en pràctica al llarg de l'exercici 2002.

1.5.1. ELS PACTES LOCALS

El 6 de maig de 2002 s'ha signat, a Eivissa, un nou pacte per a l'ocupació, amb la qual cosa ja són 10 els pactes locals en l'àmbit de les Balears.¹⁹

1.5.2. LES ZONES DE CONCENTRACIÓ I ANÀLISI DE LA MOBILITAT

En aquest punt, presentam les conclusions principals d'un estudi sobre la mobilitat laboral a les Balears que ha dut a terme l'Observatori Laboral, en què es fa una aproximació a la mobilitat territorial dels treballadors contractats durant el darrer any.²⁰ Per fer aquesta anàlisi s'han utilitzat com a font primària els registres de la contractació de les oficines del Servei d'Ocupació de les Illes

Balears (SOIB) per a l'any 2002. Aquesta base de dades ens proporciona informació del municipi de residència del treballador contractat i del municipi del centre de treball.

El resultat d'aquesta anàlisi és que s'han format deu zones de concentració. S'ha d'assenyalar que tots els municipis que constitueixen una zona de concentració són fronterers amb algun de la zona. Ha estat possible fer aquesta divisió territorial considerant la ciutat de Palma com una zona a part. La restricció de Palma dins l'anàlisi conjunta s'ha considerat oportuna ja que una primera anàlisi va permetre veure el gran efecte d'atracció de Palma sobre el conjunt de municipis de Mallorca a causa de la grandària, la qual cosa implicava un efecte desviador a l'hora de tractar numèricament la informació.

Així doncs, les zones de concentració que resulten d'una segona anàlisi, sense incloure-hi Palma, es configuren de la manera següent:

- A l'illa de Menorca podem establir dues zones de concentració. Una zona la constitueixen els municipis d'Alaior, Sant Lluís, es Castell, es Migjorn Gran i es Mercadal; Maó n'és el pol d'atracció. L'altra zona està formada per Ferreries i Ciutadella, i aquesta darrera localitat n'és el pol d'atracció.

19. Vegeu: *Memòria del CES sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears, 2001*, p. 416-417.

20. Aquest estudi ha estat realitzat per A. Puigrós i M. M. Ribas, tècniques de l'Observatori Laboral del SOIB, i fou presentat en el I Congrés d'Economia de les Illes Balears, que va tenir lloc a Palma (Mallorca) els dies 12, 13 i 14 de març de 2003.

- A l'illa d'Eivissa, a diferència de la resta d'illes, només hi ha una única zona de concentració i és la capital pitiusa — Eivissa— que atreu els treballadors de la resta de municipis i se'n consolida com a pol d'atracció.
 - A l'illa de Mallorca es poden diferenciar set zones de concentració.
 - a) Al sud trobam els municipis de Campos, ses Salines, Felanitx i Santanyí; aquest darrer forma el pol d'atracció de la zona, tot i que en aquest àmbit territorial s'estableixen fluxos en diverses direccions.
 - b) A la comarca de Llevant es configuren dues zones d'atracció. La primera té com a pol d'atracció Manacor i atreu treballadors majoritàriament dels municipis limítrofs (Sant Llorenç des Cardassar, Petra i Vilafranca de Bonany), i també d'altres municipis no fronterers però pròxims (Montuïri, Porreres i Sant Joan). L'altre grup de municipis que perfilen una zona de concentració són els d'Artà, Capdepera, Son Servera i Sant Llorenç. Aquest darrer municipi es troba en una àrea de confluència entre ambdues zones de concentració i les seves relacions laborals s'estableixen amb ambdues zones. S'ha de dir que aquesta última zona de concentració no té un pol d'atracció clarament definit, atès que els fluxos es produeixen entre tots els municipis.
 - c) Al nord es concentren tota una sèrie de municipis (Pollença, Campanet, sa Pobla, Búger, Muro, Maria de la Salut i Santa Margalida) amb un pol d'atracció bastant clar, Alcúdia.
 - d) Una altra zona de concentració important és la que es configura al voltant del municipi d'Inca, que se n'erigeix com a pol d'atracció. Els municipis són bàsicament del Raiguer (Selva, Mancor de la Vall, Lloseta i Binissalem) i del Pla (Sencelles, Costitx i Sineu).
 - e) A la zona de la serra de Tramuntana els municipis de Deià, Sóller i Fornalutx formen una zona de concentració, sense destacar-ne un pol d'atracció clar.
 - f) Finalment, la darrera zona de concentració es troba al voltant del municipi de Marratxí, tot i que amb unes característiques ben peculiars. Els municipis que nodreixen de mà d'obra Marratxí són Alaró, Santa Maria del Camí, Consell i Algaida. S'ha de ressaltar que Marratxí és un pol d'atracció a causa del polígon industrial, en el qual s'han establert moltes empreses per raó de la ubicació i de les bones comunicacions amb Palma. Una altra conseqüència que deriva de la proximitat a Palma és que s'ha convertit en el municipi de residència de molts treballadors de Palma.
- ### 1.5.3. ELS AJUTS PER FOMENTAR L'OCUPACIÓ
- Recollim en aquest epígraf els ajuts per fomentar l'ocupació que des de la Conselleria de Treball i Formació s'han

concedit durant l'any 2002. Com es pot comprovar, s'afegeixen dos tipus d'ajuts més als convocats durant el període 2001-2002.²¹

- 1) Ajuts per a les entitats sense afany de lucre

Subvencions públiques en l'àmbit de la col·laboració amb els òrgans de l'Administració general de l'Estat i els seus organismes autònoms amb seu a les Illes Balears, amb els òrgans de l'Administració de la comunitat autònoma de les Illes Balears i els seus organismes autònoms, de la Universitat de les Illes Balears, les entitats i institucions sense finalitat lucrativa, en l'àmbit de les Illes Balears, que contracten treballadors desocupats per realitzar obres i serveis d'interès general i social. (Ordre de 9 d'agost de 2002, *Butlletí Oficial de les Illes Balears* núm. 102, de 24 d'agost.)

- 2) Ajuts per a les entitats locals, els organismes autònoms i les empreses públiques

Ajuts públics per concedir subvencions a les corporacions locals, per contractar treballadors desocupats per realitzar obres i serveis. (Ordre de 7 de juny de 2002, *Butlletí Oficial de les Illes Balears* núm. 79, de 2 de juliol.)

1.5.4. LA FORMACIÓ I L'ORIENTACIÓ

En aquest apartat es comenta la xarxa pública de serveis d'orientació del SOIB, el Pla de formació Enllaç i, la Iniciativa Equal.

1.5.4.1. La xarxa pública de serveis d'orientació del SOIB

La xarxa pública d'orientació s'estructura en dos tipus de serveis d'orientació: els generals i els específics.

Serveis d'orientació generals: són els serveis d'orientació que tenen un àmbit territorial d'actuació concret, aquests serveis s'adrecen a tot tipus de col·lectius, especialment als joves i als adults en situació d'atur, a les dones i als treballadors ocupats.

Serveis d'orientació específics: en els serveis específics es poden diferenciar diversos serveis dependent del col·lectiu al qual atinguin i de les actuacions que duguin a terme; així doncs, trobarem serveis d'assessorament per crear empreses, serveis adreçats a les persones amb discapacitat i serveis d'orientació dirigits a les persones en risc d'exclusió sociolaboral (els immigrants, les persones amb problemes de drogodependència, la població penitenciària, els beneficiaris de la renda mínima d'inserció...). Aquests serveis d'orientació no actuen en un àmbit territorial concret.

La distribució d'aquests serveis per illes durant l'any 2002 és la següent:

Mallorca

Serveis d'orientació generals. A l'illa de Mallorca es compta amb 20 serveis generals. El 60% d'aquests serveis són gestionats pels agents socials i la resta, el 40%, són institucions territorials.

21. Vegeu: *Memòria del CES sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears, 2001*, p.417-421.

Serveis específics per a l'eix 2 (reforç a la capacitat empresarial). Hi ha 6 serveis específics gestionats pels agents socials i per altres entitats.

Serveis específics per a l'eix 7, mesura 1 (reforçar la inserció de les persones amb discapacitat en el mercat laboral).

- Hi ha 14 serveis d'orientació per a aquest col·lectiu: 4 són gestionats per entitats privades que treballen exclusivament amb persones amb discapacitat, i la resta, per institucions territorials.

Serveis específics per a l'eix 7, mesura 2 (proposar oportunitats d'integració als col·lectius amb risc d'exclusió del mercat laboral).

- Per al col·lectiu de joves, trobam un servei d'orientació que s'hi adreça.
- Per a les persones immigrants, hi ha 8 serveis d'orientació. Tots són gestionats per agents socials; en aquest cas, sindicats.
- En darrer lloc, trobam un servei d'orientació específic que gestiona una entitat privada.

I per acabar, hem d'anomenar els itineraris integrats d'inserció laboral; en el cas de Mallorca, n'hi ha dinou.

Menorca

Serveis d'orientació generals. A l'illa de Menorca, trobam 11 serveis d'orientació general. El 63,6% d'aquests serveis són gestionats per agents socials i la

resta, per institucions territorials, més concretament pel Consell Insular de Menorca i per la Fundació Universitat-Empresa.

Serveis d'orientació per crear empreses. Hi ha 7 serveis que es destinen a orientar els treballadors que volen crear la seva empresa pròpia.

Serveis d'orientació per als col·lectius en risc d'exclusió. Per als col·lectius amb dificultats d'inserció especials, destaquen 5 serveis.

De la mateixa manera, s'ha de fer referència a 2 itineraris integrats d'inserció per a les persones amb discapacitat.

Eivissa i Formentera

Serveis d'orientació generals. A les illes d'Eivissa i Formentera es comptabilitzen 6 serveis generals.

Serveis d'orientació per crear empreses. Ens trobam amb 3 serveis d'orientació destinats a tutoritzar la creació d'empreses. Tots els serveis són gestionats per agents socials.

Serveis d'orientació per als col·lectius amb dificultats d'inserció especials. Es compten 4 serveis que orienten el col·lectiu de persones amb risc d'exclusió.

- Per a les persones immigrants, s'hi adrecen dos serveis d'orientació, i es tracta d'agents socials (sindicats).
- I la resta de serveis estan destinats a les persones amb dificultats especials i als col·lectius amb risc d'exclusió.

Itineraris integrats d'inserció per a les persones amb discapacitat. Hi ha dos serveis d'orientació per a aquest col·lectiu específic. Com passa a la resta d'illes, es gestionen a través d'entitats que treballen específicament amb aquest col·lectiu.

1.5.4.2. El Pla de formació Enllaç

A l'any 2000 es posa en marxa el Programa operatiu per a la comunitat autònoma de les Illes Balears, que s'integra en les intervencions estructurals comunitàries per a l'objectiu 3 a Espanya, pel que fa al període comprès entre l'1 de gener de 2000 i el 31 de desembre de 2006.

El Programa operatiu de l'objectiu 3 de la comunitat autònoma de les Illes Balears per al període 2000-2006 té com a objectiu crear ocupació, alhora que manté les directrius de creixement de l'ocupació i de reducció de les taxes d'atur. El seu plantejament és coherent amb el marc polític de referència, amb el Pla nacional per a l'ocupació (PNAE) i amb el Reglament del Fons Social Europeu.

A partir de la posada en marxa del Programa operatiu per a la comunitat autònoma de les Illes Balears, que s'integra en les intervencions estructurals comunitàries per a l'objectiu 3 a Espanya, per al període de l'1 de gener de 2000 al 31 de desembre de 2006, s'inicia el Pla Enllaç a les Balears.

En el Pla financer del Programa operatiu es preveu una inversió d'11.819.885.736 pessetes (71.038.943,9 euros) al llarg del període 2000-2006, de les quals la comunitat autònoma de les Illes Balears aportarà 6.557.850.285 pessetes (39.413.474,0 euros) i el Fons Social Europeu (FSE), 5.262.035.451 pessetes (31.625.469,9 euros).

L'execució financera acumulada del Programa operatiu de la comunitat autònoma de les Illes Balears en data 31 de desembre de 2002 és de 24.854.569,41 euros, sobre un total de 71.038.929 euros, la qual cosa representa un 34% respecte del període 2000-2006. En relació amb l'annualitat programada en el 2002, l'execució financera representa un 25,1% en termes anuals.²²

Per a l'any 2002, la inversió feta per illes, ens diu que tant Menorca com Eivissa i Formentera reberen respectivament el 16% del total de la inversió realitzada durant aquest any; Mallorca en rebé el 68%. D'aquesta manera, la distribució per illes durant aquest any ha estat la mateixa que per a l'any 2001. (Vegeu el quadre II-31.)

D'altra banda, pel que fa a la distribució d'aquesta inversió per al conjunt d'entitats per a les quals s'han finançat accions formatives al llarg de 2002, veim com el 62,8% del total de la inversió s'ha destinat a entitats privades. El 25,5% es destina a cursos realitzats pels agents socials (sindicats i patronals).

22. Vegeu: *Informe anual 2002. Programa Operativo Objetivo 3 (2000-2006). Comunidad Autónoma de las Islas Baleares*, juny de 2003, Mimeo.

QUADRE II-31. INVERSIONS* FETES EN ELS PROGRAMES OPERATIUS, PER ILLES (2002)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Total
Institucions territorials	267.630.764	161.439.028	84.971.409	514.041.201
Agents socials	727.451.207	177.358.037	214.857.498	1.119.666.742
Altres entitats	1.988.329.465	366.638.038	391.118.045	2.746.085.548
Total	2.983.411.436	705.435.103	690.946.952	4.379.793.491

* En pessetes.

Font: Direcció General de Formació, Conselleria de Treball i Formació.

Si s'analitza el Programa operatiu per eixos,²³ observam que en l'eix 1 (inserció i reinserció ocupacional dels desocupats) l'execució efectuada durant aquest any ha estat de 5.741.945,83 euros de cost total, la qual cosa representa un 34,6% respecte del total del període 2000-2006. (Vegeu el quadre II-32.)

Per a l'eix 2 (reforç de la capacitat empresarial), l'execució efectuada l'any 2002 arriba al 4,24% respecte del total del període 2000-2006.

En l'eix 5 (reforç del potencial humà en investigació, ciència i tecnologia) s'ha executat el 6,78% respecte del total del període 2000-2006.

L'eix 6 (participació de les dones en el mercat de treball) ha executat un total de 957.621,48 euros, la qual cosa representa un 11,28% respecte del total de període 2000-2006.

Dins l'eix 7 (integració laboral de les persones amb dificultats especials) s'ha exe-

cutat un total de 6.996.970,74 euros, la qual cosa suposa un 43,16% respecte del total del període 2000-2006.

Per a l'eix 8 (foment i suport a les iniciatives de desenvolupament local), la inversió feta és de 130.379.27 euros, la qual cosa representa un 15,05% respecte del total del període 2000-2006.

I en darrer lloc, en l'eix 9 (assistència tècnica), l'execució efectuada durant el 2002 és de 0 euros, atès que les accions realitzades s'han pagat amb fons propis.

Per concloure aquest apartat, s'exposen una sèrie d'indicadors de resultats que s'han obtingut a través de l'avaluador intermedi del programa operatiu corresponent a l'any 2001.

Així doncs, la taxa d'inserció obtinguda entre les persones desocupades per al conjunt de les actuacions dutes a terme durant l'any 2001 és del 70,9%. Aquest percentatge és superior en el cas de les dones, un 76,7%.

23. Vegeu: *Memòria del CES sobre l'economia, el treball i la societat a les Illes Balears 2001*, p. 423-427.

QUADRE II-32. INVERSIONS FETES EN ELS PROGRAMES OPERATius, PER EIXOS: ILLES BALEARS (2001-02)

Eixos¹	PTA							
	1	2	3	5	6	7	8	Total
Institucions territorials	62.327.117	6.600.950	58.799.686	0	66.920.588	304.104.912	15.287.949	514.041.202
Agents socials	486.602.515	41.171.818	362.705.665	35.947.093	110.525.964	80.113.686	0	1.117.066.741
Altres entitats	1.357.862.696	88.681.669	154.098.169	29.483.369	226.852.357	884.409.591	7.297.696	2.748.685.547
Total	1.906.792.328	136.454.437	575.603.520	65.430.462	404.298.909	1.268.628.189	22.585.645	4.379.793.490

Font: Direcció General de Formació, Conselleria de Treball i Formació

- ¹ Eix 1: inclou mesures destinades a la inserció i a la reinserció dels aturats.
- Eix 2: inclou mesures per al reforç de la capacitat empresarial.
- Eix 3: inclou mesures per al reforç de l'estabilitat i de l'adaptabilitat.
- Eix 4: inclou mesures per al reforç de l'educació tecniprofessional (programes de garantia social).
- Eix 5: inclou mesures per al reforç del potencial humà en investigació, en ciència i en tecnologia.
- Eix 6: inclou mesures per afavorir la participació de les dones en el mercat de treball.
- Eix 7: inclou mesures per a la integració en el mercat de treball de les persones amb dificultats especials.
- Eix 8: inclou mesures per al foment i per al suport de les iniciatives de desenvolupament local.

Els eixos 1, 5 i 7 són els que obtenen els percentatges d'inserció més elevats, compresos entre el 70% i el 80%. La taxa d'inserció més baixa correspon a l'eix 6, en què totes les persones que participen en les actuacions són dones; això no obstant, són elles les que obtenen unes taxes d'inserció millors en la resta dels eixos en els quals participen, amb l'excepció de l'eix 7.

Per tipus d'actuació, la taxa d'inserció més elevada correspon als itineraris integrats d'inserció (81,3%), i en menor mesura a la formació de personal d'investigació. La taxa menor correspon als beneficiaris de la formació professional ocupacional.

Quant a l'estabilitat de l'ocupació de les persones que han participat en les distintes actuacions i s'han incorporat al mercat laboral, el 69,2% de les persones beneficiàries treballen en el moment de fer l'enquesta i porten més d'un any fent feina. En el cas de les dones, aquest percentatge és del 63%, per la qual cosa es dedueix que, si bé obtenen un percentatge d'inserció més alt, la seva estabilitat en l'ocupació és menor.

Per eixos, la taxa més elevada correspon a l'eix 5, amb un 90,7% destinat a reforçar el potencial humà en investigació, en desenvolupament i en innovació. Totes les persones beneficiàries tenen estudis universitaris, la qual cosa sense dubte ha repercutit favorablement en l'estabilitat en el lloc de feina. Per darrere d'aquest eix, se situa l'eix 6 (participació de les dones en el mercat de treball), en el qual recordem que la taxa d'inserció era la més baixa i, això no obstant, el lloc de feina obtingut és més estable.

D'altra banda, es troba l'eix 7, en el qual encara que s'obté un percentatge d'inserció elevat hi ha una precarietat alta en l'ocupació, la qual cosa és lògica si tenim en compte que es tracta d'un col·lectiu amb dificultats especials. La taxa d'estabilitat per a les dones mostra un comportament similar en els grups que presenten resultats millors.

1.5.4.3. La Iniciativa Equal

La Iniciativa Equal per a l'any 2002 continua vigent a través de la Direcció General de Formació de la Conselleria de Treball i Formació com a entitat promotora de dos projectes Equal. Aquests projectes concedits a les Balears són el Filoxenia i l'Equitas. El primer té com a objectiu combatre el racisme i la xenofòbia en relació amb el mercat de treball, i el segon vol potenciar la igualtat d'oportunitats i l'objecte d'atenció són les dones joves en sectors d'exclusió o en situacions de risc.

1. 6

EVOLUCIÓ DE L'ACTIVITAT DEL TAMIB DURANT L'ANY 2002

Durant l'any 2002, l'evolució que ha experimentat el TAMIB pot considerar-se espectacular, encara que hem de reconèixer que era certament previsible, a causa que el dia 1 de gener s'activà per a l'illa de Mallorca la competència per conèixer la mediació en supòsits d'extinció contractual. Vegem aquest creixement en xifres en el quadre II-33.

Com es pot observar, mentre que els conflictes col·lectius gestionats han augmentat de manera moderada, els expedients individuals s'han multiplicat per més de tres.

Si desglossam les dades per delegacions, observam que a la Delegació de Mallorca s'ha produït un augment espectacular dels expedients individuals, mentre que els conflictes col·lectius tan sols han augmentat lleugerament. (Vegeu el quadre II-34.)

D'altra banda, a la Delegació de Menorca, aquest creixement no ha estat tan marcat com a Mallorca, ja que ha estat d'un 147,6% enfront del 344,9% de Mallorca. En canvi, els conflictes col·lectius s'han mantingut a zero. (Vegeu el quadre II-35.)

Finalment, la Delegació d'Eivissa i Formentera ha registrat un increment d'aproximadament un 160% dels expedients individuals, mentre que també s'han mantingut els conflictes col·lectius. (Vegeu el quadre II-36.)

Aquest increment en el nombre d'assumptes que ha tramitat el TAMIB es reflecteix de manera immediata en el descens del nombre d'expedients tramitats pel servei públic de mediació, arbitratge i conciliació (SMAC),²⁴ per la qual cosa es pot assegurar que els recursos econòmics que s'han invertit en el TAMIB no suposen un increment de la despesa pública o un sobrecost sinó un simple transvasament de recursos d'un organisme a un altre.

Vegem aquesta evolució durant els darrers cinc anys en el quadre II-37.

QUADRE II-33. EXPEDIENTS TRAMITATS A LES ILLES BALEARS (COMPARATIVA DELS ANYS 2001-2002)

	2001	2002
Individuals	961	3.346
Col·lectius	52	75
Arbitratges	0	1

Font: TAMIB.

QUADRE II-34. EXPEDIENTS TRAMITATS A LA DELEGACIÓ DE MALLORCA (2001-2002)

	2001	2002
Individuals	470	2.091
Col·lectius	52	74

Font: TAMIB.

QUADRE II-35. EXPEDIENTS TRAMITATS A LA DELEGACIÓ DE MENORCA (2001-2002)

	2001	2002
Individuals	191	473
Col·lectius	0	0

Font: TAMIB.

QUADRE II-36. EXPEDIENTS TRAMITATS A LA DELEGACIÓ D'EIVISSA I FORMENTERA (2001-2002)

	2001	2002
Individuals	299	782
Col·lectius	1	1

Font: TAMIB.

24. Vegeu l'apartat 1.2.5.3.

QUADRE II-37. EXPEDIENTS TRAMITATS PEL TAMIB I PER L'SMAC (1998-2002)

	TAMIB	SMAC	Total
1998	80	8.314	8.394
1999	144	8.756	8.900
2000	600	8.906	9.506
2001	1.013	9.434	10.447
2002	3.421	6.037	9.458

Font: TAMIB.

Respecte de la conflictivitat col·lectiva, s'ha centrat, bàsicament, en els sectors de la sanitat pública (20 conflictes), l'hoteleria (14 conflictes) i la neteja d'edificis i de locals (6 conflictes). Les matèries conflictives s'han centrat en tres temes: la jornada, els salaris i la problemàtica que deriva de la subcontractació de serveis.

Quant als conflictes individuals, bàsicament han estat reclamacions per extinció de contracte i per debits salarials.

Pel que fa al nivell d'acords assolit, pot qualificar-se d'òptim. Així, encara que pel que fa a la conflictivitat col·lectiva no s'ha assolit el nivell que s'esperava (20 acords i 5 expedients arxivats d'un total de 75), en la conflictivitat individual els resultats són molt importants. Així, del total d'expe-

dients gestionats (3.346), en 1.603 casos s'arribà a un acord (47,9%). Si ens centram en els casos en què el treballador i l'empresa assistiren a l'acte de mediació (2.284 mediacions), es registraren un total de 1.603 acords (70,18%) i únicament 681 desacords (29,81%).

Si ens fixam en els resultats per delegacions, podem observar que a la Delegació de Mallorca, amb un total de 2.091 expedients individuals, un 47% d'aquests expedients es van resoldre amb un acord, mentre que un 31% no tingueren efecte i en un 19% dels casos no s'arribà a cap acord. La conflictivitat col·lectiva a Mallorca tan sols ha assolit un 27% d'acords enfront d'un 61% de desacords. (Vegeu el quadre II-37.)

QUADRE II-38. PROCEDIMENTS DE MEDIACIÓ, SEGONS EL RESULTAT, A LA DELEGACIÓ DE MALLORCA

	Conflictes individuals	Conflictes col·lectius
Arxivat	77	5
Sense efecte	642	4
Sense acord	393	45
Amb acord	979	20

Font: TAMIB.

La Delegació de Menorca presenta unes dades semblants pel que fa al nivell d'acords individuals que s'ha assolit, i un resultat lleugerament superior pel que fa als expedients de desacord. (Vegeu el quadre II-39.)

Quant a la Delegació d'Eivissa i Formentera, és la delegació que presenta el nivell d'acords individuals més alt, amb un 52% d'acords, mentre que els resultats en els expedients individuals sense efecte i sense acord s'assemblen als de Mallorca i als de Menorca. Cal destacar-ne un conflicte col·lectiu resolt sense acord. (Vegeu el quadre II-40.)

Per una altra banda, seguint la línia traçada per la Fundació, la seu del

TAMIB ja s'ha considerat com a seu de dues comissions paritàries. D'un costat, el conveni col·lectiu d'ajuda a domicili i, d'altre, el conveni col·lectiu d'hoteleria de les Balears han considerat oportú que el TAMIB donàs suport administratiu i material a les seves comissions paritàries. Això sense cap dubte és un gran pas, ja que les comissions paritàries són els primers organismes preventius de conflictes i l'engranatge natural amb el TAMIB pot considerar-se un autèntic èxit.

A partir dels resultats abans assenyalats, podem afirmar que el TAMIB, com a òrgan de resolució autònom de conflictes laborals, ja s'ha configurat com una institució necessària a la nostra comunitat.

QUADRE II-39. PROCEDIMENTS DE MEDIACIÓ, SEGONS EL RESULTAT, A LA DELEGACIÓ DE MENORCA

	Conflictes individuals	Conflictes col·lectius
Arxivat	18	0
Sense efecte	87	0
Sense acord	147	0
Amb acord	221	0

Font: TAMIB.

QUADRE II-40. PROCEDIMENTS DE MEDIACIÓ, SEGONS EL RESULTAT, A LA DELEGACIÓ D'EIVISSA I FORMENTERA

	Conflictes individuals	Conflictes col·lectius
Arxivat	22	0
Sense efecte	216	0
Sense acord	141	1
Amb acord	403	0

Font: TAMIB.

2

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

RESUM

L'economia social i solidària, dins el divers panorama global de l'economia de mercat i en la realitat dels països desenvolupats en la qual estam immersos, va emergent com un sector productiu amb personalitat pròpia i amb projecció de futur justament per les motivacions que la inspiren, que es basen en codis ètics amb continguts de foment de l'interès general per sobre de l'interès particular.

Encara que no hi ha unanimitat sobre com definir-la, l'economia social i solidària inclou realitats i iniciatives diverses que de mica en mica configuren un sector que inclou empreses, entitats i institucions, totes de caràcter privat, que actuen dins el mercat prenent posicions diverses. Una de les iniciatives emergents més recents és la responsabilitat social de les empreses, que consisteix en «la integració voluntària per part de les empreses de les preocupacions socials i mediambientals en les seves operatives comercials i de relació amb els interlocutors».²⁵ Cada vegada més es percep i s'és conscient que un comportament responsable genera èxits comercials duradors, i algunes d'aquestes iniciatives ja han començat a quallar dins la realitat productiva de les Illes.

Hem de fer referència un any més, i a manera d'introducció, als continguts més destacats de l'economia social, com són ara la presa de decisions duta a terme democràticament i la propietat conjunta en les cooperatives, la propietat dels factors de producció per part dels treballadors en les societats laborals amb la creació constant de llocs de feina estables. Des de l'àmbit de l'economia solidària, la decisió de resoldre necessitats de col·lectius amb dificultats d'inserció laboral i social mitjançant l'activitat productiva, la contribució al medi ambient amb iniciatives de sostenibilitat dels recursos naturals, i també les iniciatives de comercialitzar productes d'altres països a preus en relació amb els costos reals, així com la incorporació d'un component molt important de mà d'obra procedent del voluntariat. Finalment s'han de destacar les iniciatives financeres que sorgeixen de la voluntat dels impositors de destinar l'estalvi a finalitats ètiques o bé el compliment dels objectius fundacionals que determinen destinar els beneficis a l'obra social.

Durant l'exercici 2002 i a les nostres Illes, el conjunt de l'economia social i solidària ha generat ingressos que arriben als 222,56 milions d'euros, i implica un col·lectiu de 24.000 persones. El creixement que s'estima ha estat del 2,92%, en termes corrents.

A l'efecte expositiu i de facilitar-ne la comprensió, classificam el sector de la manera següent: els productors de mercat, les institucions financeres socials i els productors de no-mercat.

25. COM 2002, núm. 347, Comunicació de la Comissió Europea relativa a la responsabilitat social.

2.1

ELS PRODUCTORS DE MERCAT

En aquest apartat s'inclouen les empreses de l'economia social que actuen dins el mercat amb competència, i que són les cooperatives, les societats laborals i les confraries de pescadors.

2.1.1. LES COOPERATIVES

Són societats mercantils personalistes de capital variable en què les decisions són preses democràticament i els resultats econòmics són distribuïts d'acord amb l'activitat desenvolupada i no atenent al capital que hi han aportat els socis, i hi ha una part de l'empresa cooperativa de propietat conjunta que sorgeix de les reserves no distribuïdes. Constitueixen la figura més destacada del sector productiu de l'economia social.

Comencem analitzant el comportament que han tingut les cooperatives en relació amb l'any anterior, pel que fa a les cooperatives d'alta en la seguretat social i que, per tant, tenen activitat. S'observen creixements del 2,2% en el nombre de cooperatives i del 6,3% en el de socis. El nombre de socis per cooperativa —data que ens indica la incorporació de nous socis— va ser de 13,1, enfront dels 12,6 de l'any

QUADRE II-41. COOPERATIVES I SOCIS, D'ALTA EN LA SEGURETAT SOCIAL (2001-2002)

	2001	2002	% 02/01
Illes balears			
Nre. de cooperatives	178	182	2,2
Nre. de socis treballadors	2.245	2.387	6,3
Nre. de socis per cooperativa	12,6	13,1	4,0
Espanya			
Nre. de cooperatives	24.351	25.336	4,0
Nre. de socis treballadors	277.385	284.675	2,6
Nre. de socis per cooperativa	11,4	11,2	-1,4
% Balears respecte d'Espanya	2001	2002	
Nre. de cooperatives	0,73	0,72	
Nre. de socis treballadors	0,81	0,84	

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials, Secretaria General d'Ocupació, Direcció General de Foment de l'Economia Social.

anterior. Pel que fa al conjunt d'Espanya, el nombre de cooperatives augmenta un 4% i el de socis, un 2,6%, mentre que el nombre de socis per cooperativa (11,2) es manté pràcticament igual que l'any 2001, que va ser d'11,4. (Vegeu el quadre II-41.)

Si es considera el període 1997-2002, es pot destacar que, tot i tenir una participació petita en el conjunt estatal, l'evolució del nombre de socis per cooperativa ha estat positiva, ja que mostra un creixement sostingut des de l'any 1997 a les Balears. (Vegeu el quadre II-42.)

Per sectors, sobre la base de la CNAE-93 (classificació nacional d'activitats econòmiques), es manté la classificació següent: el 35,5% de les cooperatives desenvolupa activitats de comerç i d'hostaleria; el 26,6%, de serveis socials i d'ensenyament; el 21,3%, agràries; el 7,7%, de construcció; el 4,7%, serveis d'empreses i d'assegurances, i el 4,2%, de transport.

Amb relació a les unions cooperatives a les Balears en el període 1997-2002, s'observa una evolució creixent del nivell d'associació, que se situa en el 47,3% del total de cooperatives i en el 74,6% del total de socis; xifres que experimenten una evolució creixent mantinguda. (Vegeu el quadre II-43.)

La Unió de Cooperatives Agràries de Balears (UCABAL) agrupa 42 cooperatives agràries distribuïdes geogràficament de la manera següent: 32 a Mallorca, 7 a Menorca i 3 a Eivissa. En relació amb l'any passat s'han integrat a l'UCABAL 4 cooperatives, totes a Mallorca, que han suposat un increment del 10,5%. Pel que fa al nombre de socis, ha crescut un 1,9%. També s'agrupen dins aquesta unió quatre societats agràries de transformació (SAT), que són empreses amb finalitats socials de millora del medi rural i de promoció del desenvolupament agrari. En total, la facturació, l'any 2002, ha disminuït un 3,8%.

La Unió de Cooperatives de Treball Associat, tot i que disminueix en una cooperativa, presenta una evolució favorable pel que fa al nombre de socis treballadors, que creix un 18,7%, mentre que el d'assalariats disminueix un 11,8%, cosa que ha significat, en conjunt, incorporar a la cooperativa com a socis una part dels treballadors assalariats. Les facturacions estimades han experimentat un creixement important en relació amb l'any 2001, que és d'un 77%.

Finalment, cal esmentar que dins la Unió de Cooperatives de Treball funciona una secció sectorial de les cooperatives d'ensenyament que agrupa 9 cooperatives i

que té un pes destacat dins el subsector de l'ensenyament.

2.1.2. LES SOCIETATS LABORALS

Les societats laborals han tingut una evolució important a partir de l'entrada en vigor de la legislació que incorporà la nova societat laboral limitada i que en simplificà d'una manera important la figura jurídica. El tret distintiu d'aquestes societats consisteix en el fet que la majoria del capital social ha de ser propietat dels treballadors que hi han de prestar el treball remunerat per temps indefinit.

**QUADRE II-42. COOPERATIVES I SOCIS D'ALTA EN LA SEGURETAT SOCIAL.
EVOLUCIÓ ANUAL (1997-2002)**

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Illes balears						
Nre. de cooperatives	178	171	168	169	178	182
Nre. de socis treballadors	1.829	1.856	1.924	2.053	2.245	2.387
Nre. de socis per cooperativa	10,3	10,9	11,5	12,1	12,6	13,1
% d'inc. interanual de coop.	-3,8	-3,9	-1,8	0,6	5,3	2,2
% d'inc. interanual de socis de cooperativa	2,2	1,5	3,7	6,7	9,4	6,3
Conjunt de l'estat						
Nre. de cooperatives	21.531	22.155	22.564	23.334	24.351	25.336
Nre. de socis treballadors	227.609	244.711	259.757	269.063	277.385	284.675
Nre. de socis per cooperativa	10,6	11,0	11,5	11,5	11,4	11,2
% d'inc. interanual de coop.	5,5	2,9	1,8	3,4	4,4	4,0
% d'inc. interanual de socis de cooperativa	6,1	7,5	6,1	3,6	3,1	2,6
% Balears respecte d'Espanya						
Nre. de cooperatives	0,83	0,77	0,74	0,72	0,73	0,72
Nre. de socis treballadors	0,80	0,76	0,74	0,76	0,81	0,84

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials, Direcció General d'Ocupació.

QUADRE II-43. UNIONS DE COOPERATIVES. ILLES BALEARS (1997-2002)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	% var. 02/01
UCABAL (Unió de Cooperatives Agràries de Balears)							
Nre. de cooperatives associades	31	28	32	32	38	42	10,5
Nre. de SAT associades	0	0	0	2	4	4	0,0
Nre. de socis	3.685	3.679	4.435	4.133	4.839	4.929	1,9
Facturació (milions d'euros)	s/d	36,89	40,97	48,68	58,23	56,02	-3,8
Unió de Cooperatives de Treball Associat							
Nre. de cooperatives associades	24	22	23	31	41	40	-2,4
Nre. de socis treballadors					443	526	18,7
Nre. de treballadors assalariats					448	395	-11,8
Total de socis i assalariats	586	523	622	832	891	921	
Facturació (milions d'euros)					11,20	19,83	77,0
Total cooperatives i SAT associades							
	55	50	55	65	83	86	3,6
Total de socis	3.685	3.679	4.435	4.133	5.282	5.455	3,3
Total de cooperatives d'alta en la Seg. Soc.							
	178	171	168	169	178	182	2,2
Total de socis	5.462	5.535	6.359	6.186	7.084	7.316	3,3
Nivell d'associació cooperatiu (%)							
Cooperatives	30,9	29,2	32,7	38,5	46,6	47,3	
Socis	67,5	66,5	69,7	66,8	74,6	74,6	

Fonts: Memòries de les organitzacions i Ministeri de Treball.

En el període analitzat s'observen variacions a les Illes que mostren un increment del 15% en el nombre de societats, enfront del 17,7% registrat per a tot l'Estat. En canvi, pel que fa al nombre de socis treballadors a les Balears, creix un 10,2%, enfront del 8,4% a Espanya. També cal comentar que la dimensió mitjana d'aquestes empreses a les Illes va

passar de 5,6 socis per societat, l'any 2001, a 5,4 socis, el 2002. La disminució a Espanya va ser major que a les Illes: va passar de 6,5 a 6 socis per societat laboral. (Vegeu el quadre II-44.)

Si ho analitzam per tipus de societats, detectam un descens del 8,3% en el nombre de societats anònimes, i també d'un

QUADRE II-44. SOCIETATS LABORALS I SOCIS D'ALTA EN LA SEGURETAT SOCIAL (2001-2002)

	2001	2002	% 02/01
Illes balears			
Nre. de societats anònimes	36	33	-8,3
Nre. de socis treballadors	378	325	-14,0
Nre. de socis per societat anònima	10,5	9,8	-6,2
Nre. de societats limitades	124	151	21,8
Nre. de socis treballadors	525	670	27,6
Nre. de socis per societat limitada	4,2	4,4	4,8
Nre. total de societats laborals	160	184	15,0
Nre. total de socis treballadors	903	995	10,2
Nre. total de socis per societat laboral	5,6	5,4	-4,2
Espanya			
Nre. de societats anònimes	3.798	3.494	-8,0
Nre. de socis treballadors	48.485	44.105	-9,03
Nre. de socis per societat anònima	12,8	12,6	-1,1
Nre. de societats limitades	10.520	13.361	27,0
Nre. de socis treballadors	44.494	56.670	27,4
Nre. de socis per societat limitada	4,2	4,2	0,3
Nre. total de societats laborals	14.318	16.855	17,7
Nre. total de socis treballadors	92.979	100.775	8,4
Nre. total de socis per societat laboral	6,5	6,0	-7,9
Illes Balears respecte d'Espanya			
Total de societats laborals	1,12	1,09	
Total de socis treballadors	0,97	0,99	

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials, Secretaria General d'Ocupació, Direcció General de Foment de l'Economia Social.

14% en els seus socis; al contrari que les societats limitades, que experimenten un increment destacat (21,8%), i els socis, un 27,6%. La mateixa tendència s'observa en les dades del conjunt estatal. La simplificació que ha significat la Llei de societats laborals 4/1997, que pretén aconseguir noves vies per crear ocupació i augmentar la participació dels treballadors dins les empreses, ha tingut una resposta important en el fet que les societats anònimes

s'han convertit en limitades i que s'han creat noves societats també limitades.

En el període 1997-2002 s'observen increments sostinguts de l'ocupació, increments que l'any 2002, d'igual manera que en l'exercici precedent, han estat superiors a les Illes que a la resta de l'Estat, cosa que n'ha fet millorar la quota de participació dins el total, que ha passat del 0,97 al 0,99. (Vegeu el quadre II-45.)

**QUADRE II-45. SOCIETATS LABORALS I SOCIS D'ALTA EN LA SEGURETAT SOCIAL.
EVOLUCIÓ ANUAL (1997-2002)**

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Illes balears						
Nre. de societats anònimes	52	55	47	42	36	33
Nre. de socis treballadors	340	374	383	417	378	325
Nre. de socis per societat anònima	6,5	6,8	8,1	9,9	10,5	9,8
Nre. de societats limitades	8	33	62	90	124	151
Nre. de socis treballadors	23	115	265	404	525	670
Nre. de socis per societat limitada	2,9	3,5	4,3	4,5	4,2	4,4
Nre. total de societats	60	88	109	132	160	184
Nre. total de socis treballadors	363	489	648	821	903	995
Nre. total de socis per societat	6,1	5,6	5,9	6,2	5,6	5,4
% d'inc. interanual de societats laborals	20,0	46,7	23,9	21,1	21,2	15,0
% d'inc.interanual de socis laborals	-1,9	34,7	32,5	26,7	10,0	10,2
Espanya						
Nre. de societats anònimes	5.149	4.867	4.560	4.154	3.798	3.494
Nre. de socis treballadors	53.976	53.993	54.798	51.971	48.485	44.105
Nre. de socis per societat anònima	11	11	12	13	13	13
Nre. de societats limitades	464	2.212	5.060	7.781	10.520	13.361
Nre. de socis treballadors	1.807	8.574	20.808	32.899	44.494	56.670
Nre. de socis per societat limitada	4	4	4	4	4	4
Nre. total de societats	5.613	7.079	9.620	11.935	14.318	16.855
Nre. total de socis treballadors	55.783	62.567	75.606	84.870	92.979	100.775
Nre. total de socis per societat	9,9	8,8	7,9	7,1	6,5	6,0
% d'inc.interanual de societats laborals	5,7	26,1	35,9	24,1	20,0	17,7
% d'inc.interanual de socis laborals	5,5	12,2	20,8	12,3	9,6	8,4

continua

**QUADRE II-45. SOCIETATS LABORALS I SOCIS D'ALTA EN LA SEGURETAT SOCIAL.
EVOLUCIÓ ANUAL (1997-2002)**

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
% Balears respecte d'Espanya						
Total de societats laborals	1,07	1,24	1,13	1,11	1,12	1,09
Total de socis treballadors	0,65	0,78	0,86	0,97	0,97	0,99

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials, Secretaria General d'Ocupació, Direcció General de Foment de l'Economia Social.

L'Associació d'Empreses Laborals de les Illes Balears (AELIB) agrupa el sector d'empreses laborals. El nivell d'associació aconseguit fins l'any 2002 representa un 24,2% per a les anònimes i un 49% per a les limitades, així com el 36,2% dels socis treballadors. El nivell de facturació es pot estimar en 12,3 milions d'euros. (Vegeu el quadre II-46.)

2.1.3. L'OCUPACIÓ GENERADA

L'evolució de l'ocupació que han generat les empreses cooperatives i les societats laborals ha tingut durant el 2002 un increment del 7,43% en relació amb el 2001. Aquesta taxa se situa per sobre de la corresponent al conjunt de l'Estat, que

**QUADRE II-46. ASSOCIACIONS DE SOCIETATS LABORALS.
(ILLES BALEARS) (2001-2002)**

	2001	2002	% inc. 02/01
AELIB (Associació d'Empreses Laborals de Illes Balears)			
Nre. de societats anònimes associades	7	8	14,3
Nre. De societats limitades associades	34	74	117,6
Nre. de socis treballadors	153	360	135,3
Nre. de treballadors assalariats	51	126	147,1
Facturació global (en milions d'euros)*	6,12	12,3	100,9
Total de les Illes			
Societats anònimes laborals	36	33	-8,3
Societats limitades laborals	124	151	21,8
Socis treballadors	903	995	10,2
Nivell d'associació (%)			
Societats anònimes laborals	19,4	24,2	
Societats limitades laborals	27,4	49,0	
Socis treballadors	16,9	36,2	

* Estimació a partir de les dades de 2002.

Fonts: AELIB i Direcció General de Foment de l'Economia Social.

va augmentar un 4,07%. Pel que fa al nivell de participació dins l'economia de les Illes, s'ha reduït la participació, que ha passat a ser de 0,91 enfront de l'1,0 de l'any anterior, qüestió que indica que el conjunt de l'economia ha estat més activa i ha generat més ocupació que l'economia social,²⁶ tot i l'excepció d'aquest any, la tendència mostra un creixement continuat. Un comportament semblant es pot veure també en el conjunt d'Espanya. (Vegeu el quadre II-47.)

2.1.4. LES CONFRARIES DE PESCADORS

Les confraries de pescadors són corporacions de dret públic de col·laboració amb l'Administració, i tenen una participació social interna que és de caire paritari dels treballadors i dels armadors als quals donen suport administratiu, laboral i en ocasions financer. Gestionen les instal·lacions frigorífiques, de pesatge i de transport als diversos ports de les Illes. L'organització de les confraries està constituïda per una assemblea general de socis i per una junta general, amb un patró major, que n'és el president, i un vicepresident.

Les confraries de pescadors integren la totalitat del sector pesquer de les Balears, mitjançant 16 confraries distribuïdes geogràficament de la manera següent: 10 a Mallorca, 3 a Menorca, 2 a Eivissa i 1 a Formentera.

Amb relació a les variables principals relatives a les confraries de les Illes, durant

l'any 2002, s'observa que disminueix l'ocupació un 7,8%. La flota també ha sofert una reducció de l'1,8%. Per contra, les pesques han augmentat un 20%, i també el volum de vendes (5,6%), que ha assolit els 16,9 milions d'euros. (Vegeu el quadre II-48.)

2.2

LES INSTITUCIONS FINANCERES SOCIALS

Aquest apartat inclou les iniciatives que secularment han sorgit d'algunes entitats financeres amb un definit sentit social, i també altres que apareixen actualment i que incorporen una vocació solidària clara a favor del medi ambient i de contribuir al benestar dels ciutadans més desvalguts.

2.2.1. L'ESTALVI ÈTIC

Colonya, Caixa de Pollença, ha introduït en el mercat un instrument financer de caràcter ètic i solidari que ofereix als impositors de la llibreta d'estalvi ètic que els seus diners es destinin a finançar iniciatives de l'economia productiva amb l'objectiu d'ajudar a eradicar la pobresa, l'exclusió social o l'atur, i de contribuir a la defensa del medi ambient i a la sostenibilitat dels recursos.

L'exercici 2002 ha estat el tercer any d'activitat econòmica i social de l'estalvi ètic,

26. S'utilitza com a font l'EPA.

QUADRE II-47. POBLACIÓ OCUPADA *. (2001-2002)							
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 % var. 02/01
Illes Balears							
Cooperatives i societats laborals	2.159	2.192	2.345	2.572	2.908	3.148	3.382 7,43
Conjunt de l'economia (dades de l'EPA)	277.000	281.700	282.700	302.800	315.000	314.200	373.400 18,84
% de participació	0,78	0,78	0,83	0,85	0,92	1,00	0,91
Espanya							
Cooperatives i societats laborals	267.334	283.392	307.278	335.363	353.933	370.364	385.450 4,07
Conjunt de l'economia (dades de l'EPA)	12.543.800	12.914.600	13.342.100	14.041.500	14.610.800	14.866.900	16.377.300 10,16
% de participació	2,13	2,19	2,30	2,39	2,42	2,49	2,35

* Nre. de persones registrades en la Seguretat Social.

Font: Ministeri de Treball i d'Afers Socials, *Butlletí Trimestral d'Estadístiques Laborals*, INE.

QUADRE II-48. CONFRARIES DE PESCADORS DE LES ILLES BALEARS (2001-2002)

	2001	2002	% inc. 02/01
Àrea social			
Nre. de confraries	16	16	
Ocupació directa generada	924	852	-7,79
Àrea econòmica			
Volum de vendes (milers d'euros)	16.000	16.900	5,62
Àrea d'activitats			
Nre. total de la flota de les Balears	456	448	-1,75
Volum de la pesca (t)	3.200	3.843	20,09

Font: Ficopema.

que és la primera experiència de banca ètica a Espanya. En vista de l'evolució de les dades, es pot afirmar que aquesta iniciativa ja s'observa gairebé com a consolidada. Els dipòsits, de 2,3 milions d'euros, han crescut un 6,3% en relació amb l'any 2001, i el nombre de llibretes ha passat de

470 a 589, la qual cosa significa un increment del 25,3%. La dotació del fons de donacions, que prové del 50% dels interessos que cedeixen els impositors, s'ha reduït un 21,8% com a conseqüència de la reducció generalitzada dels tipus d'interès. (Vegeu el quadre II-49.)

QUADRE II-49. COLONYA, CAIXA DE POLLENÇA. ESTALVI ÈTIC. (2000-2002)

(en milers d'euros)	2000	2001	2002	% inc. 02/01
Saldo dels dipòsits	919,5	2.144,5	2.278,9	6,3
Dotació del fons de donacions	5,9	31,1	24,3	-21,8
Nre. de llibretes	313	470	589	25,3
Nre. de titulars persones físiques	411	606	767	26,6
Nre. de titulars persones jurídiques	29	61	81	32,8
Finançaments informats	0,00	24,0	447,0	1.759,4
Total de subvencions atorgades	0,00	4,5	29,4	553,0

Font: Memòria de 2002, "Estalvi ètic".

Els finançaments dels quals s'ha informat favorablement han suposat 447,0 milers d'euros amb quatre crèdits, enfront dels 24,0 milers d'euros de l'any 2001. Les subvencions que s'han atorgat també han tingut un creixement important, en passar dels 4,5 milers d'euros l'any als 29,43 milers d'euros a onze entitats durant el present exercici.

2.2.2. EL MONT DE PIETAT DE LES BALEARS

L'activitat del Mont de Pietat se centra en concedir préstecs pignoratius a persones amb pocs recursos, que no disposen de solvència suficient per poder obtenir préstecs amb garantia personal. És una institució secular de la Caixa de Balears, Sa Nostra, que du a terme aquesta obra assistencial i que depèn de la Fundació Sa Nostra.

L'evolució de les magnituds principals mostra, pel que fa a l'any 2002, un augment del 27% quant al nombre de crè-

dits. Els préstecs en vigor han crescut un 9%, i s'observa que la mitjana per operació en euros és de 303,3 en aquest exercici, enfront dels 260,2 de l'any 2001. La precarietat de moltes situacions que es detecten i que de cada any augmenten explica l'increment de l'activitat del Mont de Pietat. (Vegeu el quadre II-50.)

2.2.3. LA CAIXA RURAL

La Caixa Rural és una cooperativa de crèdit que s'orienta a finançar el sector agrari i ramader de les Illes. S'integra en la Unión Nacional de Cooperativas de Crédito (UNACC), i les magnituds principals en mostren l'evolució dels darrers quatre anys. Pel que fa al nombre de socis beneficiaris, ha disminuït un 5,5% en relació amb l'any 2001, de manera que són 1.554, tot i que els crèdits concedits varen augmentar un 24,1% i suposen una mitjana de 61,29 milers d'euros per crèdit. L'entitat disposa d'una xarxa de 26 oficines a les Illes. (Vegeu el quadre II-51.)

**QUADRE II-50. MONT DE PIETAT DE LES BALEARS.
EVOLUCIÓ DE LES MAGNITUDS PRINCIPALS (1999-2002)**

	1999	2000	2001	2002	% var. 02/01
Inversió creditícia (milers d'euros)	1.355	1.687	1.994	2.532	27,0
Nre. de préstecs en vigor (31 de desembre)	6.439	6.855	7.663	8.349	9,0
Mitjana per operació en euros	210,4	246,1	260,2	303,3	

Font: Sa Nostra.

**QUADRE II-51. CAIXA RURAL DE LES ILLES BALEARS.
EVOLUCIÓ DE MAGNITUDS (1999-2002)**

	1999	2000	2001	2002	% var. 02/01
Nre. de socis	8.475	8.649	9.245	9.526	3,0
Nre. d'oficines	17	19	22	26	18,2
Nre. de socis beneficiaris	1.617	1.984	1.644	1.554	-5,5
Crèdits concedits als socis (milers euros)	41.241	64.573	76.756	95.240	24,1
Mitjana de milers euros per operació	25,50	32,55	46,69	61,29	

Font: Caixa Rural de les Balears.

2.2.4. L'OBRA SOCIAL DE LES CAIXES D'ESTALVIS

Els beneficis obtinguts per les caixes d'estalvis s'han d'aplicar necessàriament a la dotació de les reserves legals i voluntàries, i el romanent que queda va a un fons social que s'ha de destinar a diverses iniciatives de caire assistencial, cultural o de recerca. Pel que fa als resultats de l'any 2002, Caixa d'Estalvis de Balears, Sa Nostra, en va destinar al fons social el 19,87%, i Colonya, Caixa de Pollença, el 21,81%. Quant a l'aplicació realitzada durant el present exercici dels recursos del fons social esmentat, vegeu el quadre II-52.

Sa Nostra va gestionar 6.096,30 milers d'euros, quantitat que representa una reducció del 38,2% en relació amb l'any anterior. Colonya, amb 196,0, i La Caixa, amb 8.078,4 milers d'euros, pràcticament no suposen cap increment respecte de l'any 2001.

2.3

ELS PRODUCTORS DE NO-MERCAT

Aquest apartat inclou les unitats de producció, que com explicàvem en la intro-

**QUADRE II-52. CAIXES D'ESTALVIS DE LES ILLES BALEARS.
% DE DOTACIÓ DELS RESULTATS AL FONS SOCIAL (1996-2002)**

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Sa Nostra	27,9	28,5	31,6	28,7	45,7	24,02	19,87
La Caixa	30	30	30	30	30		
Colonya-Caixa de Pollença	22,9	22	22,3	21,7	21,4	20	21,81

Fonts: Informes anuals de les entitats esmentades.

ducció, prioritzen els objectius socials per sobre de l'objectiu del màxim guany; en aquest sentit, cal dir que aquestes empreses i entitats no tenen pretensions de competència. Ampliant un poc més aquesta reflexió metodològica, es pot afirmar que, tot i que es considera com a condició necessària i imprescindible aconseguir beneficis, en cap cas no és l'objectiu prioritari, de manera que és el valor afegit social incorporat l'element que en distingeix els productes i els serveis de la resta en el mercat. En resum, l'eficiència social queda per sobre de l'eficiència econòmica.

2.3.1. LES XARXES DE SOLIDARITAT

S'inclouen com a xarxes de solidaritat les diverses iniciatives d'entitats i empreses sense afany de lucre que, d'una banda, es constitueixen en unions per fer tasques orientades a augmentar-ne la capacitat de gestió i també a recollir experiències d'altres entitats, que, tot i mantenir unes finalitats comunes, no estan federades. Així, a continuació es detallen les iniciatives de comerç just, de comercialització social, les iniciatives d'inserció de les persones amb discapacitats (ONCE, FEAPS, CE d'Ocupació), la Xarxa de Recuperadors d'Economia Social i Solidària (AEREES) i la Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària (REAS).

2.3.2. LES INICIATIVES DE COMERÇ JUST

Les botigues de comerç just s'integren en la Coordinadora Estatal d'Organitzacions

de Comerç Just, que agrupa 27 associacions a Espanya des de l'any 1996. L'objectiu és establir una plataforma que permeti als productors dels països del Sud accedir als mercats del Nord, al marge de les cadenes de distribució, amb un valor afegit de qualitat, de tecnologies no perjudicials al medi ambient i d'incorporació de sous justs. El volum de vendes de les botigues de comerç just a les Illes va ser de 385,8 milers d'euros l'any 2002, xifra que representa una disminució del 9% en relació amb l'any anterior, cosa que té a veure amb l'alentiment del consum a les Illes que s'ha observat. En total, hi participen 247 voluntaris, enfront dels 209 de l'any 2001, i 10 persones contractades (vegeu el quadre II-53).

2.3.3. LES INICIATIVES DE COMERCIALIZACIÓ SOCIAL

Les iniciatives de comercialització social es concreten en una sèrie de projectes que han sorgit de la col·laboració de Càrites i de la Fundació Deixalles a Mallorca. Les produccions o els serveis que es posen a la venda tenen una procedència diversa, que abraça des de la roba de segona mà als mobles realitzats amb fusta vella recuperada, les joguetes restaurades, l'emmarcació de quadres o els treballs de neteja i de jardineria que permeten ocupar als tallers les persones en situació d'exclusió social. Les xifres d'ingressos en milers d'euros han crescut un 10,6% l'any 2002. Així mateix, hi han participat 338 persones, i hi han col·laborat 42 voluntaris i 23 persones contractades. (Vegeu el quadre II-54.)

QUADRE II-53. INICIATIVES DE COMERÇ JUST I BOTIGUES SOLIDÀRIES*
XIFRES D'INGRESSOS (MILERS D'EUROS) (2001-2002)

	Personal 2002				
Botigues obertes	2001	2002	% var. 02/01	Voluntaris	Contractats
Mallorca					
S'Altra Senalla (Palma)	141,9	134,1	-5,5	35	3
Intermón (Palma)	36,3	27,5	-24,2	19	0
Fundació Vicens Ferrer (Palma i aeroport)	116,0	111,8	-3,6	70	4
Casal de la Pau (Manacor)	25,2	29,0	15,4	12	1
Caputxins (Palma)	7,2	6,5	-9,8	25	0
Finestra al Sud-S'Altra Senalla (Inca)	20,55	15,40	-25	20	1
Total de Mallorca	347,0	324,3	-6,5	181	9
Menorca	76,7	61,5	-19,9	66	1
S'Altra Senalla, Menorca (4 botigues)					
Total de les Illes Balears	423,7	385,8	-9,0	247	10

* Llistat de botigues de comerç just i solidàries.

Fonts: Memòries anuals de les entitats esmentades.

QUADRE II-54. INICIATIVES DE COMERCIALIZACIÓ SOCIAL
(INGRESSOS EN MILERS D'EUROS) (2001-2002)

Botigues obertes i tallers d'inserció*	2001	2002	02/01	Personal 2002		
				Participants	Voluntaris	Contractats
Filosa Palma	25,16	41,43	64,65		2	1
Filosa Inca	1,88	20,41	982,83			
Filosa Cala Rajada	3,18	6,47	103,68			
Botiga Missió 33 - Taller V. Lluc	147,47	144,43	-2,06	40	26	5
Taller de Juguets-Filosa	61,31	47,53	-22,47	24	8	3
Taller Vidauba	39,78	46,14	15,98	27	4	3
Fundació Social la Sapiència (treballs de jardineria i neteges)	337,57	375,38	11,20	227		8
Taller de Bugaderia (neteja de roba de segona mà)			20	2	3	
Total de Mallorca	616,35	681,79	10,62	338	42	23
Es Magatzem-Càrites Eivissa	47,07	38,61	-17,98	12	18	
Total de les Illes	663,43	720,40	8,59	350	60	23

* Roba de segona mà, mobles de fusta vella, joguets restaurades, objectes de paper reciclat, emmarcació.

Font: Càrites Mallorca, Càrites Eivissa-Formentera.

El present exercici, a Mallorca, els ingressos propis aconseguits han crescut el 14,7%, enfront del creixement del 7,5% dels ingressos procedents de subvencions, la qual cosa implica una millora de l'autonomia financera d'aquestes iniciatives. Pel que fa a Eivissa, les vendes de la botiga Es Magatzem s'han reduït gairebé el 18%. Quant al conjunt de les Illes, els ingressos tenen un increment del 8,6%.

2.3.4. LES INICIATIVES D'INSERCIÓ DE LES PERSONES AMB DISCAPACITATS

L'Organització Nacional de Cecs Espanyols (ONCE) és una organització de caràcter estatal amb implantació a les Illes que té com objectiu la inserció del col·lectiu de les persones amb discapacitats físiques i en especial dels cecs. Pel que fa a l'àrea social, els beneficiaris dels serveis i les persones contractades han estat 1.972, xifra que representa un increment, en relació amb l'any passat,

de l'1%. El nivell d'ingressos, que s'ha situat en 84,9 milions d'euros, ha disminuït un 4%. Pel que fa a les despeses, mostren una disminució també del 4%. Per contra, la despesa social en els beneficiaris presenta un creixement del 6%. (Vegeu el quadre II-55.)

S'incorporen en aquest informe, per primera vegada, els centres especials d'ocupació que són empreses i associacions, homologades per l'Administració, que tenen com objectiu la inserció de les persones amb discapacitats mentals i físiques mitjançant el treball. L'any 2002 hi havia 18 centres especials d'ocupació, amb 427 treballadors —372 dels quals eren treballadors amb discapacitats—, enfront dels 17 centres —amb 422 i 367 treballadors respectivament— de l'any 2001. En conjunt, i per l'any actual, la Conselleria de Treball ha concedit 1.051,62 milers d'euros per subvencionar el 50% del salari mínim mensual dels treballadors amb minusvalidesa.

**QUADRE II-55. ONCE (ORGANITZACIÓ NACIONAL DE CECS ESPANYOLS)
(2001-2002)**

Illes Balears	2001	2002	% var. 02/01
Àrea social (nre. de persones)			
Beneficiaris dels serveis socials	1.185	1.206	1,8
Personal venedor del cupó	676	677	0,1
Personal no venedor	90	89	-1,1
Àrea econòmica (milers d'euros)			
Ingressos del cupó	88.631,0	84.895,2	-4,2
Despeses (nòmina dels venedors i premis)	71.423,0	68.439,5	-4,2
Despeses generals	3.258,5	2.590,8	-20,5
Despesa social en els beneficiaris	2.675,9	2.836,1	6,0

Font: ONCE.

La FEAPS-Balears és una federació d'entitats en favor de les persones amb retard mental que agrupa diverses iniciatives, algunes de les quals són centres especials d'ocupació (3 inclosos en el paràgraf anterior), i 8 tallers d'ocupació, que tenen 329 usuaris i 70 professors.

2.3.5. LA XARXA DE RECUPERADORS D'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA (AERESS)

Aquesta xarxa, que està integrada dins REAS, és una associació d'àmbit estatal implantada a vuit comunitats autònomes i que agrupa 24 entitats diverses que es dediquen a iniciatives d'inserció social i d'educació mediambiental. Fan tasques de recollida i de manipulació de materials procedents dels residus sòlids urbans (RSU). Els beneficis obtinguts es destinen a crear nous llocs de feina i a

donar suport a iniciatives solidàries. A les Illes, la Fundació Deixalles de Mallorca compta amb les delegacions següents: Palma, Felanitx, Sóller, Llevant (Artà) i Calvià, i a Menorca, el Taller Mestral i la Fundació Mestral. Totes aquestes entitats constitueixen la xarxa AERESS de les Illes.

A Mallorca, quant a la Fundació Deixalles, en l'àrea social s'han de destacar els creixements tant de la plantilla com de les persones en reinserció. Tot i que els ingressos i les despeses s'han reduït un 20% i un 18%, respectivament, la recollida de residus sòlids urbans ha crescut un 7,2%. A Menorca, la Fundació Mestral i el Taller Mestral mostren una reducció de 3 persones en la plantilla i un augment destacat en el nombre de voluntaris, que passa de 26 a 42 en l'exercici actual; a més, ha augmentat un 47% la despesa realitzada. (Vegeu el quadre II-56.)

QUADRE II-56. FUNDACIÓ DEIXALLES (MALLORCA) (2001-2002)

	2001	2002	% var. 02/01
Àrea social			
Nre. de persones en plantilla	120	156	30,0
Nre. de voluntaris	22	20	-9,1
Nre. persones en reinserció	92	102	10,9
Total de persones ateses	140	163	16,4
sortides amb treball	103	125	21,4
baixes diverses	12	14	16,7
cercant ocupació	25	24	-4,0
Àrea econòmica (milers d'euros)			
Ingressos	4.567,69	3.659,78	-19,9
Despeses i inversions	4.717,95	3.863,03	-18,1

continua

QUADRE II-56. FUNDACIÓ DEIXALLES (MALLORCA) (2001-2002)

	2001	2002	% var. 02/01
Àrea d'activitats			
Recollida de RSU (en t)	23.600	25.300	7,2
Fabricacions (en unitats)	78	78	0,0
Recuperacions (en unitats)	18.500	18.600	0,5

FUNDACIÓ I TALLER MESTRAL (MENORCA)

Àrea social			
Nre. de persones en plantilla	16	13	-18,8
Nre. de voluntaris	26	42	61,5
Àrea econòmica (milers d'euros)			
Despesa realitzada	352,7	518,41	47,0

Fons: Entitats esmentades.

**2.3.6. LA XARXA D'ECONOMIA
ALTERNATIVA I SOLIDÀRIA (REAS)**

És una xarxa de xarxes, sense ànim de lucre, constituïda en l'àmbit estatal que integra 117 empreses i entitats. Té l'objectiu de fomentar i de potenciar les iniciatives empresarials que es desenvolupen en el marc d'un codi ètic que ve

determinat per la Carta per un món solidari. Actualment, hi ha 8 entitats associades a la REAS de les Balears (algunes de les quals ja s'han detallat en aquest apartat), que en conjunt han generat 5,4 milions d'euros, xifra que representa una reducció del 3,4% en relació amb l'any 2001. (Vegeu el quadre II-57.)

**QUADRE II-57. REAS (XARXA D'ECONOMIA ALTERNATIVA I SOLIDÀRIA)
(ILLES BALEARS) (2001-2002)**

	2001	2002	% var. 02/01
Ingressos* (milers d'euros)	5.563	5.373	-3,4

* Estimacions

Integrants de la REAS a les Balears:

Associació Deixalles Sóller : *inserció sociolaboral i recuperació d'RSU*

Fundació Deixalles Palma : *inserció sociolaboral i recuperació d'RSU*

Ateneu Alcari : *inserció sociolaboral*

Càrites Mallorca : *comerç just, inserció sociolaboral i recuperació*

Ecoprest : *ecomissatgers*

Associació S'Altra Senalla : *comerç just*

Càrites Menorca. T. Mestral : *inserció sociolaboral i recuperació d'RSU*

La Sapiència : *atenció a les persones en risc d'exclusió i als immigrants*

Font: REAS.

Dins REAS-Balears i durant l'any 2002 s'ha començat una iniciativa, ètica en els negocis, que té com a marc d'actuació l'àmbit de les relacions econòmiques de les empreses i entitats que s'adhereixen a aquesta iniciativa, amb el compromís d'aprofundir en la responsabilitat social i en els criteris ètics.

2.4

ELS FONS DE COOPERACIÓ

Els fons de cooperació i solidaritat són entitats que tenen personalitat jurídica pròpia i que agrupen, com a socis, entitats públiques i privades. Tenen com a objectiu social gestionar els recursos que reben dels ajuntaments i dels consells insulars per destinar-los a programes de desenvolupament en el Tercer Món, que bàsicament s'enfoquen en tres línies d'actuació: projectes per crear infraestructures, fons rotatius de crèdits, i projectes de capacitat i de formació.

L'evolució dels recursos que gestionen els fons que hi ha a les Balears pel que fa a aquest darrer any han sumat 3,9 milions d'euros, la qual cosa suposa una reducció del 5,9% en relació amb el 2001. Per fons, s'observa que disminueixen un 16,7% els ingressos que es generen a Mallorca, mentre que a Menorca i a Eivissa creixen un 23,9% i un 3,4%, respectivament. A Espanya, els vuit fons existents han gestionat 10,7 milions d'euros, xifra que representa un increment total del 5,2%, i la participació de les Illes en el total ha passat del 41,7%, el 2001, al 37,3%, l'any 2002. (Vegeu el quadre II-58.)

**QUADRE II-58. FONS DE COOPERACIÓ I SOLIDARITAT
ILLES BALEARS (INGRESSOS GENERATS) (1999-2002)**

	1999	2000	2001	2002	% var. 02/01
Fons Mallorquí de Solidaritat i Cooperació					
Ajuntaments	49	49	49	49	
Socis institucionals	2	2	2	6	
Socis col·laboradors privats	1	2	9	10	
Recursos econòmics (milers d'euros)	1.558,4	2.103,5	2.731,6	2.275,3	-16,7
Fons Menorquí de Cooperació					
Ajuntaments	8	8	8	8	
Socis institucionals	2	2	2	2	
Socis col·laboradors privats	22	35	32	32	
Recursos econòmics (milers d'euros)	254,2	643,1	746,0	924,3	23,9

continua

**QUADRE II-58. FONS DE COOPERACIÓ I SOLIDARITAT
ILLES BALEARS (INGRESSOS GENERATS) (1999-2002)**

	1999	2000	2001	2002	% var. 02/01
Fons Pitiüs d'Eivissa-Formentera (constituït el desembre de 99)					
Ajuntaments	3	3	3	3	
Socis institucionals	1	2	2	2	
Socis col·laboradors privats	8	9	11	14	
Recursos econòmics (milers d'euros)	0	631,1	770,2	796,4	3,4
Total de les Balears (milers d'euros)	1.813	3.378	4.248	3.996	-5,9
Fons Solidaritat de l'Estat (milers d'euros)					
Recursos econòmics (milers d'euros)	6.601	8.649	10.185	10.717	5,2
Participació de les Balears respecte de l'Estat	27,5	39,1	41,7	37,3	

Fonts: Fons Mallorquí de Cooperació i Solidaritat, Fons Pitiüs i Fons Menorquí de Cooperació.